

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ΄

Συντακτικὴ ἑρμηνεία τῶν ἑλληνικῶν φη. 12, ἐν τῇ Ἀλλοφρονί φη. 20 — Ἀντιγράφοι ἀρχίζονται ἀπὸ
15 Ιανουαρίου. Ἰσχύει καὶ εἰς ἑτέροις — Γραφεῖον Διπλῶν. Ἐκτὸς τῆς ἑσπ. Παιδαγωγικῆς Σχολῆς.

23 Ὀκτωβρίου 1883

Ποῖος ἦτον

Ο ΦΟΝΕΥΣ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΜΟΥ

— Σήμερα πιά θά φάγω μιὰ βούκκα ψωμί νά πάγη στήν καρδιά μου! — Εἶπεν ἡ μήτηρ μου καθεζομένη μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου παρὰ τὴν λιτὴν τράπεζαν, ἣν ὁ ὑπρέτης εἶχε παραθέσει εἰς τὸ δωμάτιόν μας.

— Πρῶτα κάμε το, καὶ ὕστερα πέ το, μητέρα. — Ἀπήντησε πειρακτικῶς ὁ ἀδελφός μου, διότι ἀπό τινος πολλῶν μὲν ἤκουε τὴν κακὴν ταύτην πρόθεσιν, ποτὲ ὅμως δὲν τὴν ἐβλεπε πραγματοποιημένην.

Ἡ μήτηρ, συνειθισμένη εἰς παρομοίους τοῦ νεωτέρου τῆς υἱοῦ παρατηρήσεις, οὐδ' ἐπρόσεξε κἄν εἰς τοὺς λόγους του. Ἄλλ' ἐπιστραφείσα πρὸς τὴν ὀπισθεν αὐτῆς θύραν, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι εἶναι κεκλεισμένη,

— Καὶ μὴ μοῦ ἀφήσετε, εἶπεν, αὐτὴ τὴν σεισογράδα νά ἔξανακωβῇ ἔδω μέσα. ὦ, χαρὰ στόμας ἀλήθεια, ὅσαις τοῦμαι καὶ τοὺς σάλτους!

Σεισογράδα ἦτον ὁ Γάλλος ὑπρέτης τοῦ ἐπὶ τὸν Βόσπορον ξενοδοχείου, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ μου ἦλθε νά με συναντήσῃ, μόλις ἀφικόμενον ἐκ τῆς Ἑσπερίας. Τὸ πρωτοφανὲς διὰ τὴν ἐπαρχιώτιδα σχῆμα τοῦ φράκου, αἱ συνεχεῖς τοῦ καταξυρίστου Γάλλου ὑποκλίσεις, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀκατάληπτον ἀντιπάθειαν. Καὶ τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι ὁ δυστυχὴς ὑπρέτης προσπαθῶν καὶ καλὰ νά κατακτήσῃ τὴν εὐνοίαν τῆς ἐπολλαπλασίαζε τὸς σάλτους καὶ ταῖς τοῦμαι αὐτοῦ, ὑποκλινόμενος οὕτω πιθηκιστικῶς, ὥστε ἐκορύφωσε, κατ' αὐτῆς ἐστὶ τὰς πρῶτας ἡμέρας, τὴν ἐναντίον αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τῆς μητρός μου, ἥτις καὶ τὸν ἐβάπτισε μὲ τὸ ὄνομα τῆς σεισοφυγίδος, διότι, ἐλεγεν, εἶχε θηλυκὸ, τουτέστι καταξυρίστων πρόσωπον καὶ δὲν ἠμποροῦσε νά σταθῇ ἄτὰ ἑμὰ του, χωρὶς νά σκύψῃ τὸ κεφάλι καὶ νά σείσῃ τὴν θύρα του.

Μετὰ τινος οὕτω πως ἐμπειρικτικῶς παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου παραστήματος καὶ τῆς ἐνδομασίας τοῦ ἀτυχοῦς Λουῆ, ἡ μήτηρ μου διέκοψεν ἀνεπαίσθητως τὸ γεῦμα τῆς καί, προ-

σηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ παράθυρον, ἐβυθίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς σκέψεις, κατὰ τὴν συνήθειάν της.

Ὁ Βόσπορος ἐκυλίστο χαριέντως ὑπὸ τὰ βλέμματα μας· πολυάριθμα ἰσχυροτενῆ ἀκάτια διέσχιζον τὰ κυανὰ του νερὰ κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις, ὡς χελιδόνες πετώσαι μετ' ἀπαρμιλλοῦ ταχύτητος. Ἡ μήτηρ μου τὰ παρετήρει δι' ἀπλανῶν ὀμμάτων καὶ μετὰ μακρῶν σιωπῶν ἀναστενάσσασα βελήως,

— Διὲς ἐσύ! εἶπε, πῶς περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ πράγματα! Δὲν θά γυρίσῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, δὲν θά προφθάσῃ νά ἔλθῃ πίσω, καὶ θ' ἀποθάνω, καὶ θά μείνουν τὰ μάτια μου ἀνοιχτὰ, ἀπὸ τὴν λαχτάρα ποῦ ἔχουν νά τὸ διουνέ! Ὁλ' ἡμεροῖτα παρασύλαγα τοὺς δρόμους καὶ ῥωτοῦσα τοὺς διαβάτας. Καὶ ὅταν ἐβράδυναζεν, ἀφῆν' ἀνοιχτὴ τὴν θύρα εἰς ἄτὰ μεσάνυχτα. Μὴ σφαλῆς, Μηχαῆλε, μπορεῖ νά ἔλθ' ἀκόμη. Καὶ δὲν θέλω νά ἔλθῃ τὸ παιδί μου καὶ νά βρῇ κλειστὴ τὴν θύρα μου. Φθάνει ποῦ εἶναι τόσα χρόνια ἐρημο καὶ ξένο, ἄς μὴν ἔρθῃ καὶ ἄτὰ χωριό του νά τοῦ φανῇ πῶς δὲν ἔχει κανέναν εἰς τὸν κόσμον, ποῦ νά φυλάγῃ τὸν ἐρχομό του. Ὅταν ἐπλάγιαζα, σ' ἐβλεπα ἄτὸν ὕπνῳ μου, καὶ μ' ἐφαίνετο πῶς ἔκουα τὴν φωνή σου, κ' ἐσηκονόμου καὶ ἀνοίγα τὴν θύρα: ἦλθες, παιδί μου; — Ἦταν ὁ ἀγέρας, ποῦ σβιντζίνιζε ἄτὸν δρόμον.

Καὶ ἔτσι ἑξήμερον, καὶ ἔτσι βράδυναζε. Ὁχτὼ χρονῆνια ἔπερασαν, ψωμί δὲν ἐπάγη στήν καρδιά μου. Γιατί, δὲν θά προφθάσῃ νά ἔλθῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, καὶ θά πεθάνω καὶ θά μείνουν τὰ μάτια μ' ἀνοιχτὰ! Καὶ διὲς ἐσύ! Τώρα ποῦ σ' ἔχω κιντα μου, τώρα ποῦ σὲ θεωρῶ, μοῦ φαίνεται ὅταν νά ἦταν γῆς ποῦ διαβηκες καὶ σήμερον ποῦ ἦλθες. Καὶ ἡ πίκραις ποῦ ἦπια, παιδί μου, καὶ ἡ τρομακτικὴ ποῦ ἐτραβήξα εἶναι ὅταν νά μὴν ἦταν ποτέ!

Ἐδῶ ἐκοψε μηχανικῶς ὀλίγον ἄρτον, ὡς ἐάν ἤθελε νά ἐξακολουθήσῃ τὸ φαγητόν της· ἀλλὰ πρὶν τὸν θέσῃ εἰς τὸ στόμα, ἠτένισε πάλιν διὰ τοῦ παραθύρου, εἶδε τὸν ἀεῖρρον Βόσπορον, εἶδε τὰ παλινστῶντα σκάφη, καὶ στεναξάσασα ἐκ μέσης καρδίας ἐπανελάβεν ἀργὰ καὶ θλιβερὰ

— Ἐτσι περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ

πράγματα! 'Απ' εκεί 'πού έφοβούμουν δέν έπαθα τίποτε· και άπ' εκεί 'πού ήμουν ήσυχη ήλθε τó κακό! 'Επήγες είς τήν άκρη του κόσμου, παιδί μου, και δέν έχθηκες, κ' έγύρισες. Και ό Χρηστάκης μας — πέντε ώραις δρόμον επήγε, κ' έμεινεν εκεί! . . . 'Ε. . . μόνον οι νεκροί δέν γυρίζουν 'πίσου! . . .

"Ητανε παραμονή των Φωτών—'ξέυρεις πώς είναι ή καρδιά μου σε τέτοιαις επίσημαις ήμέραις. 'Ενθυμήθηκα τόν μακαρίτη τόν πατέρα σου, κ' ένθυμήθηκα, πώς μια τέτοια παραμονή, 'σάν είδες του κόσμου τά παιδιά 'πού κρατούσαν ταις σουρβιαίς και σουρβίζαν τούς ανθρώπους μέσ'ς τόν δρόμο, 'πηρες και σύ μια σκούπα και άρχησες νά χτυπάς τόν πατέρα σου 'πά στην βράχη και νά τόν σουρβίζης: Σούρβα, σούρβα! γερό κορμί, γερό σταυρί, όλο 'γειά και δύναμι, και του χρόν' γεροί! » 'Ετσι μικρό 'πού ήσουν, ήξευρες τά λόγια. Και τó 'χάρικεν ό μακαρίτης, και σε 'πηρε στην άγκαλιά του και σε 'φίλησε: —'Έχε τήν ευχή μου, και νά μου τρανέψης! — Και σ' έδωκε μια πεντάρα, και μ' εκούνησε με τó δάχτυλο και με είπε. — Αυτό τó παιδί, γοναίκα, θά γένη! — Πού τó ήξευρε, πώς ύστερ' από τρεις μήνες θά εν σ' άφην' όρφανό! Και 'πού τó ήξευρε, πώς ή παραμοναίς των Φωτών θά νάρχουνταν και θά 'περνούσαν και σύ θά κακοπάθιαζες στην ξηνητειά κ' έγώ θά νάκλαιγα μονάχη!

"Ετσι κ' εκείνη τήν παραμονή. 'Ο Μιχαήλος 'πού με ήξευρεν, επήγεν από 'νωρίς είς τó βουνό και έφερε μια σουρβιά: 'Ένα μεγάλο κλωνί γεμάτο σφιχτά και πράσινα 'μάτια.—Μ' αυτά τά σουρβα, μανά, θά 'διούμεν απόψε τήν τύχη μας.—'Σάν ήρθεν ό Χρηστάκης στό σπίτι, εκαθήσαμε στό παραγώνι κ' έχωρίσαμε τήν φωτιά σε δυό μεριαίς, και άρχησεν ό Μιχαήλος νά βάζη τά σουρβα στην μέση 'πά στην καλύτερή τήν πλάκα, για νά 'διούμε τήν τύχη μας. Πρώτα πρώτα σ' ώνομάτισεν εσένα, κ' εκοψε σουρβο και τó έβαλε. Και μόλις τώβαλεν, έβρόντηξε και 'πήδηξε κ' έβγήκεν άπ' τήν 'στιά. 'Έχε τήν ευχή μου, Μιχαήλο! του είπα. 'Απόψε εύφρανες τήν καρδιά μου. 'Σάν είν' ό Γιωργής μας γερός, είμασθ' όλοι καλά! "Υστερα μ' ώνομάτισεν έμένα. 'Ε! κ' έγώ, 'πες, καλά 'πήγα. 'Υστερα ώνομάτισεν τόν Χρηστάκη — και 'δίδς εσύ! Τό 'μάτι τής σουρβιάς έμεινε 'πά στην πλάκα 'πού τώβαλε, σιγανό και ακίνητο, ώστε 'πού έμαύρισε κ' εκάπνισε κ' έγειρεν όλίγο και εκάηκε! — Χριστός και Παναγιά, παιδάκι μου! του είπα. Δέν έβαλες καλό σουρβο! Κ' επήρα τήν σουρβιάν από τó χέρι του κ' εδιάλεξα τó πιό καλό τó 'μάτι και άνοιξα καινούριο τόπο στην φωτιά και τó έβαλα . . . 'Εκάπνισεν όλίγο, έμαύρισεν, ετανίσθη κ' έμεινε στόν τόπο! Τότ' έγέλασεν ό Χρηστάκης

δυνατά κ' επήρεν ένα δαυλί και άνεκάτωσε τά κάρβουνα και είπε:

— 'Εγώ, μητέρα, είμαι βασταγερός άνθρωπος, τó 'ξέρεις. 'Ετσι εύκολα εύκολα δέν πηδω νά φύγω μέσ' από 'λίγη ζέστη 'σάν και λόγου σας. "Αν θέλγς νά ιδής τήν τύχη μου, φέρ' εδώ! —

Και 'πηρε τó κλωνί από τó χέρι μου και τó έθαλε μέσ' στην φωτιά. Κ' επυρώθησαν τά σουρβα και ήρχησαν νά βροντούν και νά πηδούνε . . .

Τώρα, λέγε μου εσύ ό,τι θέλεις. Σούρβα είναι σουρβα, τó 'ξέρω. Και τήν τύχη τήν βλέπουν για τήν συνήθεια, όχι για τήν αλήθεια, κ' αυτό σωστό. Μά όταν 'θυμηθώ τούς κούφους εκείνους κρότους και ταις μακρυναίς τουφεκιάς, 'πού ύστερ' από 'λίγαις ήμέραις άρχησαν ν' ακούγονται τριγύρω στα χωριά, μου ξεσηκόνετ' ή καρδιά μου, και δέν 'μπορώ νά ήσυχάσω. Τó πράγμα ήταν καθαρό και 'ξάστερο, μά 'μεις δέν τó 'ψηφήσαμε, μόνο τó 'πήραμ' ελαφρού κ' έγελάσαμεν.

'Εκει 'πάνου στό γέλοια άνοιζεν ή θύρα κ' έμβηκεν ό Χαράλαμπος του Μητάκου. Τόν 'ξέυρεις. 'Ηταν συνομήλικος του Χρηστάκη και τόν έμοιαζε πολύ στό άνάστημα και ταις πλάταις. 'Όσον ήτο μικρός ήρχετο συχνά στό σπίτι μας: μά 'σάν έμαγάλωσε κ' επήρεν άσχημο δρόμο, δέν ήμπορούσα νά τόν βλέπω 'μπροστά μου. Γιατί πολλάς φοραίς εκάμνε τó κακό, και τόν εκπαίρναν για τόν Χρηστάκη. Τόσο πολύ τόν έμοιαζε: και 'σάν συντεχνίταις όπου ήτανε 'φορούσαν και τά ίδια τά ρούχα. Γι' αυτό τόν έβαλα μιάν ήμέρα 'μπροστά. 'Από τότε δέν έξαναπάτησε στό κατώφλιο μας: κ' εκείνη τήν βραδειά ήλθε.

— Καλησπέρα, κυρά! Καλό στα κάμνετε!

— Καλό στον Λαμπή. 'Αν με φέρνης κ' αναγράμμα, κάτσε νά σε κεράσω.

— 'Όχι, κυρά, έγώ τήν 'παραίτησα πιά τήν πόστα. Και ήρθα ίσα ίσα νά ξαναπώ του Χρηστάκη νά μήν αφήση νά τήν πάρη κανέναν άλλος.

'Εκει, 'σάν νά μ' έτραχόθηκεν ή καρδιά μου!

— Και γιατί, Λαμπή;

— Γιατ' είναι καλή δουλειά ή πόστα, κυρά, καλή δουλειά!

— Και 'σάν είναι καλή δουλειά ή πόστα, γιατί δέν τήν κρατείς του λόγου σου, 'πού τήν είχες ως στα τώρα;

Θαρρείς του έδωκε κανείς μια μαχαίριά, και άλλαξεν ή θωριά του και άρχησε νά μασσά τά λόγια του.

— 'Εγώ, κυρά, δυό χρόνια 'πήγα κ' έφερα τήν πόστ' από τó σιδερόδρομο, εκάμ' αρκετούς παραδες. Τώρα πιά άς κάμουν και οι φίλοι.

— 'Ακουσε νά σε 'πώ, του είπα τότε, Λαμπή! 'Εσύ άν εκάμες παραδες, καθώς πύ λένε—

Θεός κ' ή ψυχή σου! 'Εμείς τέτοιους παραδες δέν τούς χρειάζόμαστε. 'Επειτα, 'ξέυρεις: οι καιμέδες δέν έχουν πλέον πέραση. Και αυτός 'πού κουβαλεί τήν πόστα δέν 'μπορεί πλέον ν' άρχοντήνη με τά ύστερήματα, 'πού στέλνει κανένα όρφανό, ξηνητεμένο, μέσ' στο γράμμα, νά μνημονέψουν τόν πατέρα του. 'Όσο για τήν άλλη τέχνη 'πού σ' άρχοντήνη, Λαμπή, νά ό Θεός και άς σε κρίνη. 'Εμένα τó παιδί μου είναι χριστιανός και τίμιος άνθρωπος, και 'ξέυρει νά 'βγάλη τó ψωμί του με τόν ιδρω του προσώπου του.

"Ετσι του είπα, γιατί τó ήξευρα πώς ήταν κλέφτης. Και 'κει 'πού του τάλεγα, παιδί μου, τόν έπιασε μια τρεμούλα και άσπρισαν τά χείλια του, και άγρίεψεν ή καρδιά του, 'σάν σεληνιασμένος. — 'Ω, Παναγία μου! τρεις φοραίς άνοιξε τó στόμα του νά συντύχη, και τρεις φοραίς άκουσα τά 'δόντια του νά κροτιούνται, παιδί μου, μά τήν φωνήν του δέν τήν άκουσα! 'Ετσι έστριφογύριζε τó νεκρόχλωμό του πρόσωπο! Και είδα τήν άπειρή του φρίκη και τήν 'ματιά του τήν τρομαγμένη, πού 'ζέταζε κλεφτάτα κλεφτάτα τά ρούχα, και τó δεξί του χέρι, ως άνάμεσα στα δάχτυλα! 'Όσάν νά ήτανε χρισμένος κάτι τι κ' έφοβούνταν μήν τó 'διούμε. Και ύστερ' από τόν φοικτόν άγώνα — 'Ω, Παναγία μου! 'σάν κανείς πού ψυχομαχά λαιμοπνιγμένος, παιδί μου,

— Μήν άκούς τόν κόσμο, κυρά! 'Εγώ είμαι καλός άνθρωπος! είπε, κ' εκρυψε τó πρόσωπο με τά χείρια του, κ' έβγήκε, και δέν εκαλονόχησε! . . .

— Θωρείς, μητέρα; Είπε τότε ό Χρηστάκης. Σε τάλεγα και δέν τó 'πίστευες. 'Εσκότωσεν άνθρωπα, και τόν πιάνει τó αίμα. 'Όλος ό κόσμος τó λέγει και σύ δέν τó πιστεύεις. 'Αμα 'πής πώς 'ξέυρεις κάτι τι πού εκάμεν— άς ήναι και για δοκιμή μονάχη — θαρρεί πώς του λες για τó φονικό. Θαρρεί πώς εφάνηκε τó αίμα στα χείρια του, για νά τόν προδώση.

— 'Αφού δέν τó είδες με τά 'μάτια σου, του είπα, τί σε μέλει και τόν κακολογής. Κάθε άρνι κρεμιέται από τó ίδιο του ποδάρι. Και άν ήναι αλήθεια, έχει Θεό πού θά τόν κρίνη και άς όψεται. Κάμε μου μόνο τήν χάρη, και μή ανακατόνεσαι στην ύπόθεσι τής πόστας: Αύτός χωρίς αίτια βέβαια δέν τήν παραιτά.

— Δέν άκούς 'πού σου τó λέγω, μητέρα; Είπε πάλ' εκείνος. Είναι τó αίμα 'πού τόν πιάνει! Τό αίμα, 'πού έχυσε στόν δρόμο του, εστοιχειώθηκε τώρα, και δέν τόν αφήνει νά περάση. Προχθές αναγκάσθηκε νά γυρίσ' από τά μισόδρομα και ν' αφήση τήν πόστα. 'Ακούεις, είδε κάποιον 'πού τόν παραμόνευε: Χωρίς άλλο ήταν τó αίμα. Γιατί λέγουν, πώς όποιος σκοτώση άνθρωπο και δέν σκεφθή νά γλύψη από

τό μαχαίρι του τó αίμα, ή θά στοιχειωθή νά τόν πνίξη καμιά 'μέρα, ή θά τόν μαρτυρεύη, ως πού νά τ' όμολογήση και νά τόν κρεμάσουν.

— Νάχης τήν ευχή μου, παιδάκι μου, μή μου ξεσηκόνεις τήν καρδιά μου περισσότερο. Και, νάχης τήν ευχή τής Παναγίας, μήν ανακατόνεεις αυτά τά πράγματα! Γιατί σ' άκούει κανείς από τήν εξουσία κ' εύρίσκει τόν μπελά σου! 'Αφησε και τήν πόστα και τόν ποστήρη νά κουρεύωνται, και βλέπε τήν δουλειά σου, 'σάν νοικοκυροπαίδι.

Μά 'κείνος ό μακαρίτης — τόν ήξευρες πώς ήτανε—δέν τόν έχωρούσεν ό τόπος νά καθήση. Τόν έμαθα τέχνη και τόν άνοιξ' άργαστήρι, για νά πιάση τόν τόπο του πατέρα του. Μά, έλα πού αγαπούσε νά γυρνά μέσα στους δρόμους!

— 'Απ' εδώ 'ως στό Λουλεδουρατζί, είπεν, είναι πέντε ώραις δρόμος. Μιά φορά κάθε δεκαπέντε θά 'πάγω και θά έλθω, γιατί ν' αφήσω νά ώφεληθή άλλος;

— 'Όχι, νάχης τήν ευχή μου! Δέν σ' αφήνω νά πάρης τήν πόστα! 'Υποσχέσου μου πώς δέν τήν παίρνεις, γιατί θά με κάμης νά χάσω τήν ήσυχία μου!

— 'Ε! καλά, είπε τότε. Δέν τήν παίρνω. 'Αφησε νά μείνης καναδυό μήνες χωρίς γράμμα, και νά 'δεις εσύ πώς θά τó μετανοιώσης.

Αυτό μ' έγγγιζεν εκεί πού με 'πονούσε. Τά γράμματά σου δέν ήρχοντο τακτικά, γιατί τά άνοιγαν στόν δρόμο. Και δέν φθάνει, πού δέν άφηναν μέσα τίποτε, μόνον ύστερα έντρέπονταν νά τά φέρουν άνοιγμένα, και έτσι έμένα έγώ χωρίς είδήσεις σου, κ' εκαθόμουν κ' εκλαια. Μολαταυτα δέν του είπα τίποτε. Τόσον καιρό ύπόφερα, άς ύποφέρ' ακόμα.

'Όταν ήλθεν ή ήμέρα τής πόστας, τόν βλέπω κ' έμβάινει με τόν σάκκο του κορακιού στην άμασάλη, και με τó τουφέκι στόν ώμό του.

— Τώρα πιά, μητέρα, είπε, τó κεραστικό δέν θά πηγαίνη σε ξένα χέρια. Αύριο 'πού θά σε φέρω τó γράμμα του Γεωργή, θά μου τó δώσης έμένα. 'Ορίστε; —

Είχαν περάσει κοντά δώδεκα ήμέραις από εκείνη τήν βραδειά, 'πού του τó είχα έμποδίσει. 'Όπως πάντοτε, έτσι και τότε είχαν ξεχασθή πλέον ή προφητείας τής παραμονής των Φωτών. Μά τόν γυιόν του Μητάκου δέν τόν ελησημόνησα. Γι' αυτό άρχησα νά τόν 'νειδίξω, πώς εκάμε δουλειά του κεφαλιού του. Μά 'κείνος 'πού ν' άκούση! 'Επηρε τήν υποχρέωση 'πάνου του! 'Υπεσχέθηκε στους προεστούς και στόν Καύμακάμη!

'Σάν είδα 'πού πην τά λόγια μου χαμένα, τόν έδωσα κ' έγώ τó γράμμα σου, και, έχε τόν νουν σου δά, παιδί μου, του είπα, νά μή χάσης τó γράμμα του Γεωργή μας! — Θαρρώ πώς τότε βλέπω ακόμα! 'Εβγάλε τó φέσι του,

ἐφίλησε τὸ χέρι μου, κ' ἐπῆγε... Ποιὸς τὸ ἤξευρε νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ!..

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ἦταν νάρθη ὁ καινούριος ὁ Δεσπότης. Οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ προεστοὶ ἐπῆγαν ἀπὸ 'νωρίς εἰς τὸν σιδηρόδρομο· οἱ δάσκαλοι μὲ τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἀραδιασμένα· οἱ παππάδες καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ ἐβγήκαν καμμιάν ὥρα δρόμο, γιὰ νὰ τὸν προσωπαντήσουν. Ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε κ' ἐκεῖνος μαζί τους. Ἐμεινεν ἄδειο θαρρεῖς τὸ χωριό. Ἡ ὥρα τῆς πόστας ἦλθε, μὰ δὲν ἀνησυχῆσα γιὰ τὸν Χρηστάκη: Χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθῃ μὲ τὴν συνοδεία τοῦ Δεσπότη. Ὁ καιρὸς ἦταν καλὸς κ' ἐγὼ ἐφύλαγα στὸ παραθύρι. Ἄν εἶδα τὸν κόσμον ἀπὸ μακρὰ 'ποῦ ἐπέστρεφε, εἰσαῖξα τὸ φακίλι μου κ' ἐβγήκα ὡς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ νὰ φιλήσω κ' ἐγὼ τοῦ Δεσπότη τὸ χέρι. Τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ἡ σημαίαις τῆς ἐκκλησίας ἐλαμπαν ἀπὸ μακρὰ εἰς τὸν ἥλιο, καὶ κατόπιν ἐγαλιζαν οἱ σταυροὶ καὶ τὰ φελώνια τῶν παππάδων. Πίσω, στὸ ἕνα πλάγι, διέκρινα χρυσοσέλωτο τὸ ἄσπρο ἄτι, ποῦ ἐπῆγαν γιὰ τὸν Δεσπότη· μὰ ὅσο καὶ ἂν ἐκόντευε, Δεσπότης δὲν ἐφαίνεται ἐπάνω του. Βγά! εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου, καὶ ἄρχισα νὰ πλησιάζω ἀνήσυχη καὶ βιασικῆ.

— Φεύγα, κυρά! ἐφώναξε τότε ἐν' ἀπὸ τὰ παιδιά, ποῦ ἔτρεχαν ἐμπρὸς ἐμπρὸς μὲ τὰ γιορτερὰ τους. Φεύγα πίσω, γιατί' ἔρχεται τ' ἀσκήρι! Ἀκούς ἐκόψαν τὸν σιδηρόδρομο καὶ μὰς ἐπῆραν τὸν Δεσπότη!

Ἐκεῖ ἐτινάχθηκε ἡ καρδιά μου! Ὁ πόλεμος ἀκούετο, μὰ οἱ Ρουῖσοι ἦταν μακρὰ, ἔξω κ' ἐγὼ; στὰ Μπαλκάνια, μὰς ἔλεγαν, κ' ἀκόμη παρὰ πέρα. Καὶ τώρα νὰ κόψουν ἔξαφνα τὸν σιδηρόδρομο. — Εἶδες, εἶπα, καὶ θὰ πάθῃ τίποτε τὸ παιδί! καὶ ἐκόπηκαν τὰ γόνατά μου κ' ἐμεινα στὸν τόπο. Ἐκεῖ ἐπρόφθαξε τὸ πλῆθος βιασικὸ καὶ τρομαγμένον. Κ' ἐπρόβαλ' ὁ Σταυρὸς μὲ τὰ ἔξαπτέρυγα κ' ἐπρόβαλ' ὁ παππᾶς μὲ τὸ θυμιατήρι, καὶ 'πρόβαλαν τέσσαρες 'νομάτοι μ' ἕνα λείψανο στὸν ὄμο, καὶ στὸ πλάγι ὁ Μιχαῆλος ἀνεμαλιάρης καὶ λουσμένος εἰς τὰ δάκρυα... Ἀχ! παιδί μου! παιδάκι μου!.. Ποιὸς τὸ ἤξευρε νὰ τὸν ἐμπαδίσει!! —

Ἐδῶ ἡ τρέμουσα φωνὴ τῆς συνεπνίγη ὑπὸ τῶν λυγμῶν καὶ τῶν κλαυθμῶν τῆς.

Ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὴν φύσιν τῆς δυστυχούς μητρός μου, οὔτε ἐγὼ τὴν διέκοψα, οὔτε τὸν ἀδελφόν μου ἀφήκα. Ἡ θλίψις ὑπερπελημύρει τὴν φιλοστοργίαν αὐτῆς καρδίας, καὶ ἂν δὲν τὴν ἀφηνεῖ νὰ ἐκχειλίσῃ ἀπαξ καὶ δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας, δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρῃ ἀνακούφισιν. Τὸ φοβερόν τραῦμα εἶχε πληθεῖ τὸν πολυπαθῆ μας οἶκον πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα ἐτών. Ἄλλ' ἢ πρόσφατος ἔλθευσε ἐμοῦ, ὅστις δὲν

εἶχον ἰδῆ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο δρᾶμα ἐκ τοῦ πλησίον, ἀνέξανε τὰς μύλις οὐλωθείσας πληγὰς τῆς ταλαινίας. Ἡ ἐμὴ παρουσία καθίστα τὴν ἀπόλειαν τοῦ μακαρίτου πολὺ μᾶλλον ἐπαισθητοτέρα, διότι, καθὼς ἔλεγεν ἡ μήτηρ μου δικαίως, ἐφαίνεται πλέον πῶς ἡ χαρὰ μας δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἦναι σωστή. Τόσον ὀλίγους 'ποῦ τοὺς ἀφήκα τοὺς ἐδικαίους μου, τοὺς εὕρισκον ὀλιγωτέρους. Καὶ οὔτε ἐγὼ νὰ τὸν φιλήσω, οὔτε ὁ πτωχὸς ἀδελφός μου ἠδύνατο πλέον νὰ εὐφρανθῆ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ τόσον καιρὸν προσδοκηθέντος ἀδελφοῦ του! Καὶ ἐκλαιε λοιπὸν ἡ δύστηνος καὶ διηγείτο τὴν θλιβεράν ἐκείνην ἱστορίαν, ὡς ἐὰν εἶχε συμβῆ αὐτὴν τὴν προτεραίαν.

Καὶ ὅταν αἱ πλήμμυραι τῶν δακρύων ἀνεκούφιζον ὀλίγον τὴν βαρυπενθῆ αὐτῆς καρδίαν, νομίζετ' ἐλησμόνει τὴν δυστυχίαν τῆς; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὴν θλίψιν διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἀδελφοῦ διεδέχετο ἡ ἀμείλικτος ὀργὴ κατὰ τοῦ φονέως.

— Καμμιά φορὰ, μοὶ ἔλεγε κατ' ἰδίαν ὁ ἀδελφός μου, ἐνόμιζον πῶς ἄρχιζε νὰ ξεχνᾷ τὸν Χρηστάκη, μὰ πατὲ δὲν τὴν εἶδα νὰ ξεχᾷ τὸν φονιά του.

Καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ διάστημα οὔτε Δεσπότη, οὔτε Καὶμακάμη ἀφῆκεν ἡσυχον διὰ νὰ τῇ εὔρουν τὸν φονέα τοῦ τέκνου τῆς. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη, ὅτι ἐφρονεῖθη, συντυχῶν εἰς τὴν συμπλοκὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Λουλεδουραγᾶς ἐφοδον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπιστάθη, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν. Οἱ ἐπεληθόντες πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀρχιερέως εὔρον τὸν σταθμὸν τοῦτον ἐρημωμένον ὑπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν πρὸ δύο ἡδὴ ἡμερῶν, ἐξ οὗ χρόνου πᾶσα συγκοινωνία μετὰ τῆς πρωτεύουσας ἦτο διακεκομμένη, τοὺς δὲ Ρώσσους ἀμαχητὶ καταλαβόντας τὸ χωριόν, ἀλλὰ μύλις περὶ τὰ μέσα τῆς προηγηθείσης ἐκείνης νυκτός. Τὸν πτωχὸν ἀδελφόν μου ὅμως ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ ἀτάκτῳ αὐτῶν ἐπιστροφῇ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς λεωφόρου, πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, καὶ νεκρὸν πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ρώσων. Δὲν ἐφρονεῖθη λοιπὸν τυχαίως, οὐδ' ἐν συμπλοκῇ. Ἄλλ' οὗτ' ἐπιτήδες ἦτο δυνατόν νὰ ἐφρονεῖθη ὑπὸ στρατιωτῶν ἢ ληστῶν. Διότι οὔτε οἱ μὲν θὰ ἀφηνεῖ τὸν νεκρὸν ἀσύλητον, οὔτε οἱ δὲ ἀνεύθυνον τὸν ταχυδρομικὸν σακκόν. Πᾶσα δὲ ἐπίσημος ἐρευνα κατέληγεν εἰς τὸ ψηλάφητόν συμπέρασμα, ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο ἐξ ἐνέδρας καὶ οὐχὶ πρὸς σκοπὸν ληστεύσεως. Διὰ τοῦτο ἡ μήτηρ μου ἐπέμενε εἰς τὴν εὔρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ φονέως. Ὁ τρόπος δι' οὗ ὁ πρῶν κακῆς φήμης ταχυδρόμος παρέπεισε τὸν ἀνύποπτον νεανίαν νὰ διαδεχθῆ τὸ ἐπικίνδυνον αὐτοῦ ἔργον, παρεῖχεν εἰς τὰς ἐρεῦνας αὐτῆς τὸν ὀδηγητικὸν μίτον.

— Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἦναι ἀλλοιῶς, ἔλεγεν. Ὁ φονιάς πρέπει νὰ ἦταν μανισμένος μαζί του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἤξευρε. Ἀλλῶς δὲν ἔμποροῦσε νὰ τὸν παραμονεύσῃ αὐτὴ τὴν πρώτη τὴν ἡμέρα, ποῦ 'πῆρε τὴν πόστα 'πάνου του. Εἶναι λοιπὸν χωρὶς ἄλλο χωριανός μας, ἢ κανεὶς ἀπὸ τὰ περίχωρα. Ὅταν ἐπῆραν αὐτὸν, 'ποῦ εἶχε πρῶτα τὴν πόστα, στὴν φυλακὴν, εἶπα πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς κρίσι. Μὰ ὕστερ' ἀπὸ δύο ἡμέρας τὸν ἐβγαλαν, γιὰτὶ εὐρέθη, πῶς, ὅταν ἔγινε τὸ φονικὸ, ἐκεῖνος ἦταν στὸ χωριὸ μας. Ποιὸς τὸ ἔβουρε; Ἴσως κ' ἐψευδομαρτύρησαν... Μὰ τώρα, ποῦ ἦρθες πιὰ καὶ σὺ, παιδί μου, μὴν ἀφήστε τὸν ἀδελφὸ σας ἀνεκδίκητο. Μὴ μὲ βλέπετε ἔτσι καὶ σιωπᾶς! Ἄν δὲν εἶχα παιδιά στὸν κόσμον, θενᾶχορτα τὰ μαλλιά μου, θενᾶβαζα ἀνδρῆρικα ρούχα, καὶ μὲ τὸ τουφεκί στὸν ὄμο θενᾶ κυνηγοῦσα τὰ ἰχναρία τοῦ φονιά, ὡς 'ποῦ νὰ 'κδικήσω τὸν νεκρὸ μου. Γιατὶ 'διές, παιδί μου, ὁ πτωχὸς μας ὁ Χρηστάκης δὲν εὕρισκε ἡσυχίαν, μόνο πλεῖσι μὲς' στὸ μνημά του ὅσας φορὰς 'νοιώθη τὸ φονιά του νὰ πατῆ τὰ χῶμακα. Καὶ τὸν 'νοιώθη, παιδί μου! στὴν ἀκρὴ τοῦ κόσμου νὰ εὕρισκεται, ἐκεῖνος τὸν 'νοιώθει, ἂν νὰ τοῦ 'πατοῦσε τὴν καρδίαν του! Γι' αὐτὸ ἐκδίκησι! πρέπει νὰ γενῆ ἐκδίκησι!

Ὁ μὴ γνωρίσας τὴν ἀγαθοτάτην ταύτην μητέρα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τῆς, θὰ τὴν ἐλάβῃ ἴσως ὡς γυναῖκα τραχέως καὶ σκληροῦ χαρακτῆρος, ἀφοῦ ἐγὼ αὐτὸς ἐδυσκαλευόμην πλέον νὰ ἀνεύρω ἐν αὐτῇ τὴν ἀπειρον ἐκείνην φιλανθρωπίαν, ἥτις τὴν ἔκαμε νὰ φειδῆται καὶ νὰ συμπονη καὶ αὐτὴν τὴν ἀψυχον φύσιν, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ὑπέφερε νὰ ἴδῃ οὐδὲ μίαν ὄρνιθα σφαζομένην. Διότι, καὶ μὲν, ἐκδικησιν λέγουσα, ἠννόει κυρίως δικαιοσύνην. Ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ταύτην δὲν ἠννόει ἄνευ προσωπικῆς αὐτῆς ἰκανοποιήσεως προσμετρομένην μόνον ὑπὸ τῆς ἀπαθείας χειρὸς τοῦ νόμου.

— Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένον, ἔλεγε, νὰ τραβήξω τὸ σχοινί του, καὶ ὕστερα ἄς ἀποθάνω!

Τόσον φρικαλέως ἐπιθυμητὴ ἐφαίνεται ἡ ἐκδίκησις εἰς τὴν φιλοστοργίαν τῆς φυσικῆς καὶ ἀμορφώτου γυναικός!

Τὰ ψυχρὰ τῆς ἐπιστήμης σκέμματα, δι' ὧν ἐδοκίμαζον ἐνίοτε νὰ καταπραῦνον τὰς ὀρμὰς τῆς θερμοῦς αὐτῆς καρδίας, ἐζητιάζοντο πρὶν φθάσαι τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ὡς μικρὰ σταγόνας ὕδατος, ὅταν πίπτωσιν ἐπὶ σφοδρῶς φλεγόμενης καμίνου. Οὕτω καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὅταν μετὰ μακρὰν διδασχὴν περὶ τῆς θέσεως τῶν ἀτόμων ἀπέναντι τῆς δημοσίου δικαιοσύνης, τῇ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ κινήσω πάντα λίθον πρὸς εὔρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ κακούργου,

— Ναί! εἶπε, μετὰ τίνος ἀγρίας ἐντροπῆσεως. Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένον, νὰ τραβήξω τὸ σχοινί του, καὶ ὕστερ' ἄς 'πεθάνω!

Ἄλλ' αἰφνης ἐκρούσθη ἡ θύρα, καὶ, μετὰ προφανοῦς δυσαρσεκειᾶς εἶδε τὴν καταξυρίστον μορφήν τοῦ ὑπηρετοῦ εὐσεβοῦς παρὰκλύτου—σαν ὀπισθεν τοῦ θυροφύλλου.

— Τί τρέχει, Λουή; τὸν ἠρώτησα εἰσερχόμενον.

— Μία Τούρκισσα, ἀπήνητησεν ὑποκλιόμενος πρὸ τῆς συνοφρυωμένης μητρός μου, μία Τούρκισσα πρὸς ἐπίσκεψιν.

— Πρὸς ἐπίσκεψιν ἡμῶν; Δὲν εἶναι δυνατόν! Θὰ ἔχῃς λάθος, Λουή, πήγαινε! Δὲν γνωρίζομεν καμμιάν Τούρκισσαν. Ἄλλ' ἐνῶ τὸν ἀπέπεμπον οὕτω, χάριν τῆς μητρός μου, ἠκούσθη παραχῆ ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ φωναὶ ὡς ἐρίζοντων. Ὁ Λουὴς ὑπεκλήθη ἐκ νέου ὅσον οἶόν τε βιβθῆς, ὅπως μὲ πείσῃ, ὅτι ἡμεῖς ἡμεῖθα οἱ ζητούμενοι. Ἄλλ' αἰφνης ἡ θύρα ἀνοίγει μετὰ φοβεροῦ πατάγου, ὠθήσασ' αὐτὸν νὰ πέσῃ κατακέφαλα, ἐνῶ μία γραῖα, σχεδὸν ἀπερικάλυπτος Ὁθωμανὶς ἐρρίπτετο εἰς τοὺς πόδας τῆς μητρός μου, μετὰ λυγμῶν καὶ δακρύων. Φαίνεται ὅτι οἱ ἔξω ὑπηρεταὶ τῇ ἐκώλυον τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐκ τῆς ἀπελπισίας αὐτῆς ἐβίασε τὴν θύραν. Ὁ ἐμβρόντητος Λουὴς ἐπρόφθασε νὰ συνέλθῃ καὶ ἐκδιώξῃ διὰ λακτισμῶν τὸν δειλῶς ἀκολουθοῦντα αὐτὴν ὑψηλότατον λευκοσάρικον σοφτᾶν, ἀλλ' ὁ ἀδελφός μου, παρεμβὰς, ὡς τὸν εἶδεν, ἐπέπληξε τὸν ὑπηρετήν καὶ εἰσήγαγε μετὰ μεγάλῃς χαρῆς τὸν ἰσχνὸν καὶ λευκόχλωμον ἐκεῖνον Τούρκον, ὡς ἐὰν ἦτον ὁ οἰκειότατος αὐτῷ φίλος.

— Εἶναι ὁ Κιαμήλης μας, εἶπεν, ἐπιδεικτικῶς πρὸς ἐμὲ, καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ μητέρα του!

Ἡ μήτηρ μου μύλις καὶ μετὰ βίας ἀπαλλαγεῖσα τῶν περιπτύγμων τῆς Ὁθωμανίδος, ἠτένισεν ὑψηλὰ πρὸς τὴν συμπαθητικὴν τοῦ σοφτᾶ μορφήν μετὰ παραδόξου στοργῆς, καὶ — Ἐσὺ εἶσαι Κιαμήλη, παιδί μου; τὸν ἠρώτησε. Καὶ πῶς εἶσαι; Καλὰ; Καλὰ; Δὲν σ' ἐγνώρισα μὲ αὐτὴ τὴν φορεσίαν σου!

Ὁ Τούρκος ἔκυψε μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ λαβῶν ἐφίλησε τὴν ἀκρὴν τοῦ φορέματός τῆς.

— Ὁ Θεὸς πολλὰ καλὰ νὰ σὲ δίνη, Βαλινδέ! εἶπε. Μέρα νύχτα παρακαλῶ νὰ κόβῃ ἀπὸ τὰ χρόνια μου νὰ βαζῇ στὰ 'δικά σου. —

Ἡ μήτηρ μου ἐφαίνεται ὑπερβολικὰ εὐχαριστημένη ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε νὰ τὰ χάσῃ ἀπὸ τὴν χαρὰν του, ἀπευθύνων μυρίας ἐρωτήσεις καὶ περιποιήσεις πότε εἰς τὸν ἰσχυροτενῆ ἐκεῖνον πρασινορασοφόρον καὶ πότε εἰς τὴν μητέρα του. Μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Λουὴς ἰστάμην ἀφωνοὶ καὶ ἐνεοί. Ἐπὶ τέλους λαβῶν τὸν ἀδελφόν μου κατὰ μέρος,

— Ἐλα, ἀφῆσε τὰ γέλοια σου, λέγω, καὶ εἰπέ μου τί συμβαίνει ἐδῶ πέρα; Τίς σὰς εἶναι αὐτοί;

— Τώρα θα σε τ' πῶ, εἶπεν ὁ ἀδελφός μου γελῶν ἐτι περισσότερο. Τώρα θα σε τὸ πῶ. Πήγαινε, Δουλή! δυὸ καρέδες γρήγορα! Μὰ κύτταξε, νὰ μὴν τοὺς κάμης πάλι 'σάν τὰ φράγκικά σου τ' ἀποπλύματα! 'Α-λά-τούρκα, καὶ χωρὶς ζάχαρι! 'Ακούς;

Καὶ ταῦτα λέγων εἰσῆλθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ προσεχὲς δωμάτιον.

— Αὐτὸς εἶναι ἕνας Τούρκος, 'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἐφτὰ μῆνες εἰς τὸ σπίτι μας, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μάνα του, ποῦ ἦλθε τώρα νὰ τῆς 'πῆ τὸ Σπολλάτη!

Εἶπεν ὁ ἀδελφός μου, γελάσας πρὸς μεγάλην μου ἐκπληξιν.

— Ἐνας Τούρκος, 'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἐφτὰ μῆνας! Καὶ ἀπὸ πότε ἐγείνεν ἡ μητέρα νοσοκόμος τῶν Τούρκων; 'Ἡρώτησα ἐγὼ συνωφρωμένως ἐξ ἀγανακτικῆς.

Πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ Μιχαῆλος ἐσυνειθίζε ν' ἀστείλῃται ἐπὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῆς μητρὸς ἡμῶν, τόσῳ μᾶλλον ἀσμένως, ὅσῳ μᾶλλον ἀγογγύστως καὶ προθύμως τὰς ἐπλήθυνεν ἐκ τοῦ ἰδίου του βαλαντίου. Τίποτε δὲν τὸν ἠχαρίζετο τόσο, ὅσον νὰ μιμῆται τὴν μητέρα μας, δρῶσαν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἀδυναμίας τινός, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα παρεμύρφου ἐπὶ τὸ κωμικώτερον κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν. Ἡ ἀνοχὴ τῆς καλῆς μητρὸς, ἣτις ἐγέλα καὶ αὐτὴ, ὁσάκις τὸν ἤκουεν, ἐρρίζωσεν ἐν αὐτῷ ἐτι μᾶλλον τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν. Διὰ τοῦτο, ὅταν με εἶδεν ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι,

— "Ακούσε νὰ σε πῶ, μοὶ εἶπεν. "Ἄν ἐννοῆς νὰ τὰ ἐγῆς ἔτσι καταδικασμένα, δὲν σε λέγω τίποτε. Θὰ μοῦ χαλάσῃ τὴν ἱστορίαν. Κάλιο νὰ τὴν ἀφήσουμε μίαν ἄλλην ἡμέραν, γιὰ νὰ γελάσῃ καὶ σὺ μετὰ τὴν καρδίαν σου, νὰ γελάσῃ κ' ἡ μητέρα κομματι, ποῦ τόσαις ἡμέραις δὲν ἐγέλασεν ἀκόμη μετὰ τὰ σωστά της, ἢ καυμένην.

— "Ἐλα! τῷ εἶπον τότε. Ἡ μητέρα φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ εἶναι ὅλως διόλου ἐνασχολημένη μετὰ τοὺς Τούρκους της, ποῦ δὲν εἴμπορῶ νὰ χωνέψω. Ὡς ποῦ νὰ πιῶν τὸν καφέ τους καὶ νὰ μᾶς ξεφορτωθοῦν, εἶπέ μου τὴν ἱστορίαν.

— "Ακούσε λοιπὸν, μοὶ εἶπεν. Εἰξεύρεις πόσον ἡ μητέρ' ἀνησυχῶσεν ὅταν ἔλειπες. Καὶ δὲν φθάνει ποῦ ἀνησυχῶσεν ἐκείνη, μόνον δὲν ἀφῆνε καὶ τὸν κόσμον ἐπὶ τὴν ἡσυχίαν του. Ποιὸς περᾶ νὰ τὸν σταματήσῃ μετὰ τὸν δρόμον; ποιὸς ἐφθασεν ἀπὸ πουθενᾶ, νὰ πᾶ νὰ τὸν ῥωτήσῃ; μὴ σε εἶδαν, μὴ σε ἀκούσαν. Τὴν 'ξεύρεις. Ἐνα πρῶτ' πρῶτ' ἐτρογούσαμε τὰ πεπόνια στὸ χωράφι. Ἐξαφῶν βλέπ' ἕνα διαβάτη ποῦ περνεῦσε. Δὲν τὸν ἀφῆνει νὰ πάγῃ ἐπὶ τὴν δουλειάν σου, μόνον τρέχει ἐπὶ τὴν φράκταν.

— "Ὡρα καλὴ, θεοὶ!

— Πολλὰ τὰ ἔτη, κυρά!

— Ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ἐρχεσαι;

— "Ὁχι, κυρά, ἀπὸ τὸ χωριὸ μου. Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ Εὐρώπη;

— Νὰ, 'ξεύρω κι' ἐγώ; αὐτοῦ ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου. Δὲν ἀκουσες νὰ λένε τίποτε γιὰ τὸ παιδί μου;

— "Ὁχι, κυρά. Καὶ πῶς τὰ λένε τὸ παιδί σου;

— Ἀμ' 'ξέρω καὶ γὼ μαθές; Ὁ νουνός του τὸ 'θάφτισε Γιωργί, καὶ πατέρας του ἦταν ὁ Μιχαῆλος ὁ πρᾶμματευτής, ὁ ἀνδρας μου. Μὰ 'κεῖνο, ἀκούς, ἐπρόκοψε καὶ 'πῆρεν ἕνα ὄνομα ἀπὸ τὰ περιγραμμάτου; καὶ τώρα, 'σάν τὸ γράφουνε μετὰ τὰς ἐφημερίδας, δὲν ἠξεύρω κι' ἐγὼ ἢ ἴδια, τὸ παιδί μου εἶναι μαθές ποῦ λένε, ἢ κανέναν φράγκος!

— Τὴν ἱστορίαν, Μιχαῆλε! τὴν ἱστορίαν τοῦ Τούρκου! διέκοψα ἐγὼ ἀνυπομόνως.

— Στάσου δά! εἶπεν ἐκεῖνος. Ἡ ἱστορία ἦλθεν ὕστερ' ἀπὸ τὴν κουθέντα. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν κουθέντα, βλέπεις τὴν μητέρα καὶ κόφτει τὸ πιὸ καλὸ, τὸ πιὸ μεγάλο πεπόνι.

— Ἀμ' δὲν παίρνεις κἀνα 'πωρικὸ ἀπὸ τὸν κῆπὸ μας, θεοὶ;

— Εὐχαριστῶ, κυρά, δὲν ἔχω τόπο νὰ τὸ βάλω.

— Δὲν πειράζει, θεοὶ, τὸ καθαρίζω καὶ τὸ τρώγεις.

— Εὐχαριστῶ, κυρά, με κρατεῖ κοιλόπονος.

— Ἐλα νὰ χαρῆς, κάμε μου τὴν χάρι. Γιατί, 'διές, ἔχω παιδί ἐπὶ τὴν ζηντιᾶ, κ' ἔχω καρδιὰ καμμένη. Κι' ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ τὸ στείλω στὸ παιδί μου, φᾶ' το κᾶν τοῦ λόγου σου ποῦ εἶσαι ξένος. Ἴσως τωῦρη κι' ἐκεῖνο ἀπὸ κανέναν ἄλλον.

Ὁ ἀνθρωπος ἔχασε τὴν ὑπομονή του.

— Ντῆζάνουν καλὰ, χριστιανὴ γιὰ! μὰ 'σάν ἐγῆς παιδί ἐπὶ τὴν ζηντιᾶ, τί σε φταίγω ἐγὼ νὰ βάλω, ἔτσι θεονήτικος, ὅλην αὐτὴ τὴν χολέρα μετὰ τὸ στομάχι μου! Μὴ θαρρῆς πῶς ἐβαρέθηκα τὴν ζωὴν μου; Ἐγὼ ἔχω γυναῖκα ποῦ με καρτερᾶ, κ' ἔχω παιδιὰ νὰ θρέψω. Μὰ 'σάν θέλῃς καὶ καλὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃς τὸ πεπόνι σου, στείλε τὸ στοῦ Γερο-Μούρτου τὸ χάνι. Ἐκεῖ κοντὰ ἕνας ξένος παλεύει μετὰ τὸν θάνατον, θερμασμένος ἐδῶ καὶ τρεῖς ἑβδομάδες. Ἄρα γευθῆ αὐτὴ τὴν χολέρα, πιστεψέ με, θὰ γλυτώσῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν θέρμη καὶ ἡ θέρμη ἀπ' αὐτόνε.

— Τέλος πάντων! τοῦ εἶπα, ἐτελειώσαν τὰ ἐπεισόδια; Ἀρχῆσε πλέον τὴν ἱστορίαν!

— Στάσου δά! ἀπήντησεν ἐκεῖνος πειρακτικῶς. Μήπως εἴμεθα εἰς τὴν Εὐρώπην ποῦ πλουτοῦν τὰ κρέας δίχως κόκκαλα; Σε λέγω τὴν ἱστορίαν καθὼς ἐγέννηκεν. Ἄν δὲν σ' ἀρέσῃ, ἀφῆσε τὴν κατὰ μέρος. Πάμε νὰ δισύμε τὴν χανούμισα!

— Σε ἤθελα νὰ εἶσαι ἀπὸ πουθενᾶ, ἐξηκολούθησεν ἔπειτα, νὰ ἰδῆς τὴν μητέρα, ὅταν τὸ ἀκουσε. — Χριστὸς καὶ Παναγιᾶ, παιδάκι μου!

— Καὶ ἔπεσε τὸ πεπόνι ἀπὸ τὰ χέρια της, κι' ἐγείνε 'σάν πῆττα! Κ' ἐσπῆσε τὸ φακίλι στὸ κεφάλι της, κ' ἐπῆρε τὸν δρόμον. Δηλαδὴ τὰ σπαρμένα καὶ τ' ἀσπαρτα χωράφια κατ' εὐθείαν γιὰ νὰ φθάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα. Ἐγὼ 'ποῦ τὴν ἤξευρα, τὴν ἀφήκα νὰ πάγῃ. Μὰ 'σάν ἐπροχώρησε καμπόσο καὶ εἶδε ποῦ δὲν τὸ ἐκούνησα, ἐγύρισε πίσω θυμωμένη, καὶ,

— Τί χάσκεις ἀπ' αὐτοῦ, μωρὲ πολλακαμμένη; — ἐφώνασε. — "Ε; φυλάγεις νὰ τὸ πῶ γιὰ νὰ σαλέψῃς;

Ἄν σε βαστᾶ μὴν τὴν ἀκλουθεῖς; Θὰ ἦταν καλὴ νὰ με φακιολίσῃ με καμμιὰ βολάκα. Ἀφήκα λοιπὸν τὴν δουλειάν μου, κ' ἔπεσα καταπόδι της. Ποῦ νὰ τὴν φθάσῃς! Βρὲ ἀγκάθια, βρὲ χανδάκια, βρὲ φράχταις; — δὲν ἔβλεπε τίποτε. Τίποτε ἄλλο, παρὰ τοῦ Γερο-Μούρτου τὸν σκεπὸ ποῦ ἐκοκκίνιζε μακρὸν μετὰ τὰ σπαρμένα.

'Σάν ἐφθασε κοντὰ, ἀρχῆσαν τὰ γόνατά της νὰ τρέμουν κ' ἐκάθησε σὲ μιὰ πέτρα.

— Χριστὸς καὶ Παναγιᾶ, παιδάκι μου! Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες πῶς ἦταν ἕνας ἀρρωστος 'δωπέρα;

— Ἀμ' τί νὰ σε τὸ πῶ! Μήπως εἶσαι γιὰ τὸς γιὰ νὰ τὸν 'γειάνῃς; Ἐκεῖνο, ὡς καὶ ὁ Παππά-Δῆμος, ποῦ τ' ἀκουσε, δὲν ἐπῆγε νὰ τὸν 'διῆ. Γιατ' εἶναι, λέγει, Τούρκος, κ' οἱ Τούρκοι δὲν πληροῦνον, γιὰ εὐχέλαιο.

— Τούρκος εἶπες; ἐφώνασε τότε, καὶ ἦλθεν ὀλίγον ἐπὶ τὴν θωριά της. — Σὺ εἶσαι Τούρκος; Δόξα σοὶ ὁ Θεός! Εἶχα μιὰ φοβέρα μήπως ἦταν τὸ Γιωργί μας!

— Κρῆμα ποῦ δὲν σοῦ τὸ εἶπα πρωτύτερα, μητέρα, νὰ μὴ χαλάσῃς τοῦ κόσμου τὰ χωράφια καὶ νὰ κάμῃς τὰ πόδια μου κόσκινον μετὰ τ' ἀγκάθια. Ἀπὸ τὴ βία σου, μ' ἔκαμες νὰ πάρω τὸν δρόμον ἀξυπόλυτος. — Μὰ 'κεῖνη, ἀπὸ μεταξὺ, ξανακίνησε πρὸς τοῦ Μούρτου τὸ χάνι.

Ἐκεῖ ποῦ ἔπεσα πάλι καταπόδι της, κ' ἐπῆγα νὰ πηδήξω ἕνα χανδάκι, ἀκούω κάποιον καὶ βογκᾶ. Στρέφω καὶ θωρῶ, ἕνας Τούρκος χαμαὶ, με κίτρινον πρόσωπον, με κόκκινα μάτια! Ἐτσι εὐκολὰ ποῦ γελῶ ἐπὶ τὴν ζωὴν μου, ποτὲ δὲν ἐγέλασα γιὰ ἀρρωστον ἀνθρωπο.

Κ' ἐκείνη τὴν ἡμέραν δὲν ἠμπόρεσα νὰ βασταχθῶ, γιὰτί, δὲν ἠξεύρεις. Ἐδῶ ἦταν μιὰ βάτος, κι' ἐδῶ μὲ ἀγριαγγινάρα. Κι' ὁ Τούρκος, ποῦ παράδερνε παραλαλώντας εἰς τὴν μέση, ἐγύριζε ἐπὶ τὴν βάτον, καὶ τῆς ἔκαμνε τεμενάδες, καὶ τὴν γλυκομιλοῦσε, καὶ τῆς ἔκαμνε ἐργολαβία. Ἐγύριζε ἐπὶ τὴν ἀγριαγγινάρα κ' ἐτριζε τὰ δόντια, κι' ἀγρίευσεν τὰ μάτια, κ' ἐσήκωνε μετὰ βρυσιαῖς τὸ χέρι του, νὰ τῆς κόψῃ τὸ κεφάλι! Τὰ μεγάλα του λόγια ἀπὸ τὴν μιὰ

καὶ ἡ ἀδυναμία του ἀπὸ τὴν ἄλλη ἦτανε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὰ γέλοια. Μὰ 'σάν ἦλθεν ἡ μητέρα καὶ με εἶδε, σοῦ ἔκαμεν ἕνα θυμὸ! ἕνα θυμὸ! Θεὸς νὰ σε φυλάγῃ!

— Τί στέκεις καὶ γελάς αὐτοῦ, βρὲ χάχα; "Ε; τί στέκεις καὶ γελάς! Ὁ ἀνθρωπος ψυχομαχᾶ, καὶ σὺ τὸ χαίρῃσαι; Πιάσ' ἀπὸ 'κεινὰ! Φορτώσου τὸν ἐπὶ τὴν βράχην σου!

— Καλὲ, χριστιανὴ, αὐτὸς εἶναι μιάμισον φορὰ μακρύτερος ἀπὸ 'μένα, πῶς θέλεις νὰ τὸν φορτωθῶ ἐπὶ τὴν βράχην μου!

— Πιάσ' ἀπ' ἐκεῖνα, σε λέγω, γιὰτί 'ξεύρεις; Ἄν σε βαστᾶ μὴν τὸ κάμῃς! Ἐπίασα λοιπὸν καὶ μετὰ φορτώσε τὸν Τουρκαλᾶ ἐπὶ τὴν βράχην μου κ' ἐπῆραμε τὸν δρόμον.

Ὁ Γερο-Μούρτος ἔλιαιζε τὴν κοιλίαν του ἐξω ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ χανιοῦ. Ἐσὺ μᾶς εἶδε, ἐγέλασε βαθεῖα μετὰ τὸν λαϊμό του κ' ἐφώνασεν. — Ὡρὲ, δὲν μοῦ φορτώνωσαι κάλλιον 'κειὸ τὸν ψόφιον γάδαρον, γιὰ νὰ κερδαίσῃς κᾶν τὰ πέταλά του, μόνον σικομαχᾶς ἔτσι στὰ χαμένα γιὰ νὰ πᾶς τὴν λοιμικὴν ἐπὶ τὸ σπίτι σου;

Ἐγὼ δὲν ἀπηλογήθηκα γιὰτί, καταλαμβάνας, ἀναπνοὴ γιὰ χορατὰ δὲν μ' ἐπερίσσευε. Μὰ ἡ μητέρα, τὴν 'ξεύρεις τὴν μητέρα. Τοῦ ἐδιάβασε τὸν ἐξάφαλμον γιὰ τὴν ἀπονιά του!

'Σάν τὸν ἐφέραμε ἐπὶ τὸ σπίτι, ἐστρώσαμε τὸ στρώμα τοῦ Χρηστάκη καὶ τὸν ἐπλαγιάσαμε. Ὁ Χρηστάκης ὁ μακαρίτης ἐγύριζε τότε στὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας, μετὰ τὰς πρᾶμματαιαῖς ἐπάνω στ' ἄλογο. Ἦτανε πρὶν ἀνοίξῃ τὸ μαγαζὶ του. Καὶ 'σάν ἔμαθε πῶς ἔχομε τὸν ἀρρωστον εἰς τὸ σπίτι, ἐπῆγε κ' ἔρριψε τὴν κάππα του εἰς τῆς θειᾶς μας τὸ σπίτι, ἐπὶ τὸ Κρουονερό. Ἡ μητέρα τὸν ἐμάλλονε πάντοτε γιὰ τὰς ἀκαταστασίας του, κ' ἐκεῖνος ὁ μακαρίτης ἀφορμὴν ἐγύρευε γιὰ νὰ 'ζωμένην, νὰ ζῆ τοῦ κεφαλοῦ του. Ἐφτὰ μῆνες εἶχαμε τὸν ἀρρωστον ἐπὶ τὸ σπίτι, ἐφτὰ μῆνες δὲν ἐπάτησε τὸ κατώφλιον μας. Ὡς ποῦ ἀναγκάσθηκεν ἡ μητέρα νὰ τὸν στείλῃ μαζί μου ἐπὶ τὴν Πόλιν, πρὶν γιὰ τρεῦθῃ ὅλως διόλου.

— Καὶ πῶς εἶχε ξεπέσει ἐπὶ τὸ χωριὸν μας; ἠρώτησα ἐγὼ. Καὶ πῶς συνέβη ν' ἀρρωστήσῃ;

— Χούμ! εἶπεν ὁ ἀδελφός μου ζῶν τὴν κεφαλὴν του. Αὐτὸ κ' ἐγὼ μόνον ἀκροῖς μέσας τὸ γνωρίζω. Μήπως μάθῃς μαθές ἡ μητέρα νὰ τὸν ἐρωτήσω, καθὼς ἤθελα;

Ἀνθρωποὶ εἴμεθα, ἔλεγε, καὶ ἡ ἀρρώστια εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλοίμονο σ' ὅποιον δὲν ἔχει ποιὸς νὰ τὸν κυττάξῃ! Καὶ ποιὸς ἠξεύρει, ἂν αὐτὴν τὴν ὥραν καὶ τὸ Γιωργί μας δὲν εἶν' ἀρρωστον ἐπὶ τὴν ζηντιᾶν, χωρὶς κανένα ἐδικὸν ἐπὶ τὸ πλάγι του! Μὴν κάθῃσαι λοιπὸν καὶ μοῦ φιλορωτᾶς τὸν ἀνθρωπο, μόνον γιὰνέ τον πρῶτα!

Ὁ Κιαμήλης εἶναι καλὸς, πολὺ καλὸς ὁ καὶ

μένος, εξηκολούθησεν ὁ ἀδελφός μου, καὶ πολ-
λαῖς φοραῖς ἀνοίξε μόνυχος τοῦ νὰ μὲ πῇ τὸ
πῶς ἀρώστησε. Μὰ ὅσκις φοραῖς τὸ ἄδοκίμαζε
τόνε ἔξανόπιανεν ἡ θέρμη.

Ἐδῶ μὲς διέκοψεν εἰσελθοῦσα ἡ μήτηρ μου
μετὰ τῶν ξένων της. Ἡ κοντὴ καὶ πῶς εὐσω-
μος Ὁθωμανὶς εἶχε τακτοποιημένον τὸ λευκό-
τατον αὐτῆς γιασμάκιον καὶ συνεκράτει ἐπὶ τὸ
κοσμιώτερον τὸν μακρὸν καὶ μακρὸν αὐτῆς φε-
ρετζὲν, ὑπὸ τὸν ποδόφυρον τοῦ ὁποίου μόλις ἔ-
βλεπες τὰ μυτωτὰ καὶ κίτρινα παπούσιά της.
Ἄλλὰ βαθεῖαν ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησε τὴν
ἡ ὠχρὰ καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Κιαμὴλ ὄψις, τὰ
χαρακτηριστικὰ τῆς ὁποίας μοὶ ἐφάνησαν τό-
σον ἡμερᾶ, τὸσον ἡδέα, ὥστ' ἐκέρδησεν οὕτως
εἰπεῖν ἐξ ἐφόδου τὴν συμπάθειάν μου. Τοῦτο
δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς μητρός, ἥτις
ἐγνωρίζε τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντιπάθειάν
μου. Δι' αὐτὸ ἀτεινίσασα φιλοστόργως πρὸς αὐ-
τὴν ἐνῶ μοὶ τὸν παρουσάζεν.

— Ὁ ἀρίστος! ὁ Κιαμὴλ! εἶπεν, εἶναι πολ-
λὸ, πολὺ καλὸ παιδί. Τρώγει καὶ κόλλυθα
πίνει καὶ ἀγίασμα· φιλᾷ καὶ τοῦ παππᾶ τὸ
χερὶ· τί νὰ κάμη! Ὅλα γιὰ νὰ γιάνη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρός του ἐπληρώθησαν
δακρύων. Μόλις δὲ τοῖς ἀπέτεινα δύο τρεῖς λέ-
ξεις εἰς τὴν γλώσσαν των, καὶ ἤρρησαν νὰ μὲ
πληρώσω εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν, ἐπαίνων καὶ ἐγκω-
μιῶν μὲ τὰς γνωστὰς ἐκεῖνας ὑπερβολὰς τῆς
τουρκικῆς ἐθιμοτυπίας. Ἄλλ' ἡ μήτηρ μου δια-
κόψασα τὸν χεῖμαρρον τῆς ῥητορικῆς αὐτῶν ἀ-
πατόμως,

— Τώρα καθῆστε, εἶπε, νὰ δισύμε τί θὰ
κάνουμε. Ἡ χανοῦμισσα, παιδί μου, ἔχει ἕνα
γυιὸ στὸν Ζαπτιῆ, ποῦ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους
ἀνακριτὰδες. Τῆς εἶπα τὴν συμφορὰ ποῦ μὲς
ἐγγείνηκε θὰ τὸν βάλῃ νὰ μὲς εὐρῇ τὸν φονιά!
Ἡ καυμένη! δὲν ἤξευρες τί καλὴ ποῦ εἶναι!
Τί κρίμα, ποῦ δὲν τὸ ἤξευρα νὰ ἐρῶ πρώτ-
τερα στὴν Πόλι! Ὡς τὰ τώρα θὰ τὸν εἶχα
τρεῖς φοραῖς κρεμασμένο, καὶ θὰ ἤμουν ἀπ' αὐ-
τὴ τὴν μεριά τοῦλάχιστον ἡσυχῇ!

Ἡ Τούρκισσα ἠννόησεν ὀλίγον περὶ τίνος ἐ-
πρόκειτο.

— Ναι, εἶπε, καὶ ὁ υἱός μου ὁ ἐφέντης, καὶ ὁ
δουλὸς σὰς ὁ Κιαμὴλ καὶ ἐγὼ ἡ σιλάβα σὰς,
ὡς τοῦ Σουλτάνου τὸ κατώφλιον θενὰ πάμε,
μὰ τὴν ὑπόθεσιν σὰς χαμαὶ δὲν θὰ τὴν ἀφή-
σουμε. Χωρὶς ἄλλο τὴν εἶχαν ὡς τὰ τώρα
μητὲρ ἀλεὶ (ὑπὸ τὸν τάπητα) καὶ δι' αὐτὸ δὲν
ἐπιείθη· ὁ φονιάς. Ὁ γυιὸς μου, ὁ ἐφέντης
εἶναι ἀνακριτὴς εἰς τὸν Ζαπτιῆ, τὴν γῆ νὰ σχί-
σῃ νὰ ἐμῶν ὁ κακούργος, πάλι θὰ τὸν εὐρῇ.

— Καί, τίποτε ἐξηκολούθησεν ὁ Κιαμὴλ,
μὲ τὴν συμπληθητικὴν φωνὴν του. Οὔτε λεπτὸ
ἔξυδα! Ὁ ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου μὲ μιὰ κον-

1. Χαϊδευτικὸν=ὁ καυμένος!

δυλιὰ τὰ διορθῶνει. Καὶ ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς, πάγω
καὶ ἐγὼ στὴν ἐπαρχίαν γιὰ τὴν ἀνάκρισιν. Ὅταν
σκοτώθηκε τὸ παιδί τῆς Βαλιδῆς μου, εἶναι ὅσον
νὰ σκοτώθηκε ὁ ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου. Πρέ-
πει νὰ γενῇ ἐκδικησι!

Ἀπερίγραπτον εὐχαρίστησιν ἐνεποίησεν ὁ ζῆ-
λος ἀμφοτέρων ὄχι μόνον εἰς τὴν μητέρα, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου καὶ εἰς ἐμὲ αὐτόν, ὅς-
τις ἐσκαπτόμην τώρα, ὅτι καὶ ἡ πρὸς ἄλλο-
θρήσκους γενομένη εὐεργεσία δὲν ἀπολέσθη ἐπὶ
ματταίω. Ἐφ' ἱκανὴν ὥραν συνδιελέχθημεν ἐπὶ
τοῦ θέματος, καὶ ἐγὼ, ὅστις ἤμην τελείως ἀ-
πηλπισμένος περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ φονέως, διὰ
τε τὸν παρεμπροσθέντα χρόνον καὶ διὰ τὰς εὐθύς
μετὰ τὸν φόνον ἐπισυμβάσας ὡς ἐκ τοῦ πολέμου
καταστροφὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν, δὲν ἤρρησα
νὰ πεισθῶ ὅτι εἶναι πιθανὸν ἀκόμη νὰ δοθῇ δι-
καιοσύνη εἰς τὸν ἀτυχῆ νεκρὸν μας. Ἦτο λοι-
πὸν παλὺ φυσικόν, ἂν τώρα ἤρρησα νὰ περι-
ποιῶμαι τοὺς μόνους δυνατοὺς νὰ μὲς παρα-
σταθῶσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ἡ-
μῶν τούτου. Ἀμα ὡς ἡ γραῖα Ὁθωμανὶς πα-
ρετήρησε τὴν διαθέσιν μου ταύτην,

— Καὶ τώρα εἶπε, Σουλτάνε μου, δὸς τὰ
κλειδιά στὸν ξενοδόχο· ἀπὸ σήμερον καὶ νὰ πά-
γῃ εἰσθε μουσαφίριδες μου. —

Τοῦτο ἦτον ὄλως διόλου ἀπροσδόκητον. Οἱ
Τούρκοι, ἰδίως ἐν μεγαλοπόλεσιν, ὄχι μόνον
δὲν κατοικοῦν ὑπὸ μίαν μὲ χριστιανούς στέγην,
ἀλλ' οὐδ' εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν τοὺς ἀνέχον-
ται. Τί ἦτο λοιπὸν ταῦτο; Μι' ἀπὸ τὰς πολλὰς
δουλοπρεπεῖς φιλοφρονήσεις; Ἄλλ' ὄχι, ἡ γραῖα
δὲν ὠμίλει διὰ τὸν τύπον.

— Ἐσύ εἶσαι διαβασμένος ἀνθρώπος, μοὶ ἐ-
λεγε, καὶ γνωρίζεις τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον. Κ' ἐ-
ὰν εἶχα μόνον μίαν παθαμὴ τὸπο στὴν οἰκουμένην,
καὶ ἤξευρα πῶς ἡ εὐλογημένη γυναῖκα ποῦ ἐ-
κοίταζε τ' ὄρφανό μου ἑπτὰ μῆνες εἰς τὸ στρῶ-
μα τοῦ παιδιοῦ της εὐρίσκειτ' ἐδῶ πέρα ξένην,
καὶ δὲν τῆς ἔδιδα τὸ ἀνακαυτήριο τῆς κεφα-
λῆς μου νὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι της—δὲν θὰ ἔ-
κλειεν ὁ Θεὸς τὴν θύραν τοῦ ἐλέους του εἰς τὴν
προσευχὴν μου; Δὲν θὰ ἐσῆκωνε τὴν εὐλογίαν
ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου; Δὲν θ' ἀπέστρεφε
τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὸ κουρμπάνι μου; Ἐλα,
ζαχαρένιε μου! Μὴν τὸ κάμης καὶ κριματισθῶ!

Καὶ παρεμβὰς ὁ Κιαμὴλ καὶ φιλήσας τὴν
ἄκραν τοῦ φρεμάτός μου,

— Μὴ σὰς κριοφανῆ, εἶπε, γιατί δὲν ἤλ-
θαμε νὰ σὰς πάρουμε πρώτῃτερα. Τὸ μάθαμε
πῶς εἶσθ' ἐδῶ, καὶ δύο μέραις τώρα γυρνοῦμε
νὰ σὰς εὐρούμε. Ὅλα τὰ γάνια κατὰ σειρὰν ἐ-
πήραμεν. Ὅλη τὴν πόλιν ἐκοσκίνισαμε. Μὰ ἐ-
μεῖς, ἀπλοὶ ἄνθρωποι, εἰμασθε ὡς τὰ βῶδια.
Κοντὰ στὸν νοῦν ἦτανε, πῶς ἀφέντης ὡς τοῦ
λόγου σου πορεύεται ἀλλὰ φράγκα, καὶ καθεται
στὸ ξενοδοχεῖο. Τώρα ποῦ σὰς ἤυραμε, δὲν ἔμπο-

ρεῖ νὰ γείνη ἄλλοιῶς. Καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὴν
μητέρα μου· Δὲν εἶν' ἔτσι, σουλτάνε μου; εἶπε·
Ἐμεῖς τὰ ἐσυμφωνήσαμε πλέον. Αὐτὸς ὁ κια-
φίρης ὁ Σεισουράδας δὲν θὰ σὲ χαλάσῃ πιά τὸ
κέφι σου. Μιὰ κλωτσιὰ ποῦ μ' ἔδωκε τοῦ τὴν
σχωνῶ γιὰ τὸ χατῆρί σου, μὰ ἄνωπέρα δὲν μέ-
νουμε πλέον. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Ναι, εἶπεν ἡ μητέρα μου, δὲν μένουμε,
ὡς τὸ θέλῃ καὶ ὁ Γεωργῆς. Ἀκοῦς ἐκεῖ, τῇ
Σεισουράδα νὰ χτυπήσῃ τὸ παιδί μου, τὸν Κια-
μὴλ!

Τότε παρετήρησα ὅτι καθ' ἣν ὥραν ἐγὼ ἤκουον
τὴν ἱστορίαν τοῦ Κιαμὴλ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ
μου, οἱ τρεῖς ἐναπομείναντες εἶχον συνωμοσεῖ
κατὰ τοῦ ξενοδόχου καὶ τοῦ ἀτυχοῦς Λουῆ.
Ἐπειτα ἡ γραῖα Ὁθωμανὶς ἀνέκρουσε μίαν ἀ-
νατολιχωτάτην δέησιν. — Ἐπτὰ ἡμέρας θὰ
καθῆσω ἔξω ἀπὸ τὸ ἐνδιαίτημά σου· ἑπτὰ φο-
ρὰς τὴν ἡμέραν θὰ φιλῶ τὸ κατώφλιον τῆς θύ-
ρας σου· ἑπτὰ φορὰς τὴν ὥραν κτλ. — καὶ ἐγὼ
ἔχασα ἑπτὰ φορὰς τὴν ὑπομονὴν μου. Ἄλλως
τε, ἡ πρόσκλησις αὐτῆ μοὶ ἐφαινετο εὐνοϊκὴ διὰ
τὴν ὑπόθεσιν μας. Διὰ τοῦτο ἀφῆκα τὴν μητέρα
μου νὰ πράξῃ ὅπως θὰ τῇ ἤρσκεν.

Μόλις παρήλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ ἡ Ὁθωμα-
νὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ της ἀπήρχετο ἐν ἀληθείᾳ θρι-
άμβῳ, ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν μητέρα καὶ
τὸν ἀδελφόν μου, ὡς ἐὰν ἦσαν τὰ μᾶλλον πε-
ριζήτητα λάφυρα. Εἰς ἐμὲ οὔτε αἰ ὑποθέσεις,
οὔτε αἰ διαθέσεις μου ἐπέτρεπον ν' ἀλλάξω κα-
τοικίαν. Ἀπεποιήθη λοιπὸν νὰ δεχθῶ τὴν
ξενίαν των ὅπως τὴν προσέφερον. Ὑπεσχέθη
ὅμως ὅτι εὐθύς ὡς τελειώσω τὰς εἰσαγωγικὰς
ἐνεργείας παρὰ ταῖς ἀρμοδίαις ἀρχαῖς πρὸς ἀ-
ναζήτησιν τοῦ φονεύσαντος τὸν ἀδελφόν μας,
θὰ τοὺς ἐπισκέπτωμ' ἐπὶ μακρὸν καὶ καθ' ἐκά-
στην ἐν τῷ οἴκῳ των.

Ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἐργεσιάσθη πολὺν χρό-
νον. Διότι, ὅπου ὁ νόμος δὲν ὑπάρχει παρὰ ἐν
τῇ καλῇ θελήσει τῶν καθ' ἑκάστα ἀρχῶν, ἡ
χρονίζει καὶ ἡ ἀπλοστέρα ὑπόθεσις ἐπ' ἀπει-
ρον, ἡ τελειοῦται ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ ἡ μᾶλλον
περίπλοκος. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐδικὴ μας δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ τελειώσῃ οὕτως ἀστραπηθὸν, ἀλλ'
ἤδη κατ' αὐτὰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν μετὰ
τοῦ ὑπουργείου τῆς ἀστυνομίας συνεννοήσεών
μου, διετάχθησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν πολ-
λαὶ συλλήψεις, ὁ δὲ υἱός τῆς φίλης ἡμῶν Ὁ-
θωμανίδος, ὁ ἀνακριτὴς, ὄλως ζῆλος καὶ ἀφο-
σίμως, ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς πρωτευούσης, συνο-
δευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐφωδιασμέ-
νος μὲ πᾶσαν πληρεξουσιότητα πρὸς ἀνάκρισιν
τῶν συλληφθέντων καὶ πρὸς καταδίωξιν ἄλλων
ὑπόπτων. Εἰς τὸν ἀνυπόμονον Κιαμὴλ δὲν ἐ-
πετρέψαμεν νὰ συναπέλθῃ, τοῦτο μὲν χάριν τῆς
ἐπισφραγιστάτης ὑγιείας του, τοῦτο δὲ ὅπως
μὴ μείνωσιν αἱ δύο γραῖαι ὄλως διόλου μόναι.

— Καὶ τώρα πιά ποῦ ἐβάλαμε τὸ νερὸ στ'
αὐλάκι, μὲς ἔλεγε μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ μή-
τηρ μου, ἔρχου δὲ, παιδί μου, νὰ περνᾷς τὴν
ἡμέρα μαζί μας. Ἐμεῖς εἰμεθα ὅλη ἡμέρα στὸ
σπίτι, γιατί ἐτελειώσαμε τοὺς γυρούς μας. Καὶ
ποῦ δὲν μ' ἐπῆγε τὸ παιδί μου ὁ Κιαμὴλ;
καὶ ποῦ δὲν μ' ἐπῆγεν ἡ χανοῦμισσα! Πρῶτα
πρῶτα ἐπήγαμεν ἐδῶ κοντὰ στὴν Ἀγιά-Σο-
φιά. Ὑστερα μ' ἐπῆγαν καὶ ἐπροσκύνησα στὸν
τάφο τοῦ Κωνσταντίνου, στὸ Μεγά-μεϊδάνι.
Νὰ πᾶς καὶ σὺ δὲ, παιδί μου! Ἐδῶ μεριά ἔ-
χουν τὸν Ἀράπη, ποῦ τὸν ἐσκοτώσε, σκεπα-
σμένο ὄλο λαγοῦρια καὶ χαλιά. Κ' ἐκεῖ μεριά
τὸν φτωχὸ τὸν βασιλῆ, μὲ μόνον μιὰ μικρὴ
κανδύλα π' ἀπὸ μνημῆμά του! Κ' ἐπήγαμε καὶ
σ' ἕνα τζαμί καὶ εἶδαμεν ἐπάνω σ' ἕνα παλαιὸ
δένδρον τὴν ἀλυσίδα, ποῦ ἦταν κρεμασμένη ἡ
χεῖρα τῆς Δικαιοσύνης. Κ' ἐπήγαμε καὶ στὸ
Μβαλουκλί, καὶ εἶδαμε τὰ ψάρια, ποῦ ζωντά-
νεψαν μεσ' στὸ τηγάνι, ὅταν ἐπάρθηκεν ἡ Πό-
λι. Καὶ ἐπάνω στὴν Πόρτα ποῦ ἐπάρθηκεν, εἶ-
δαμε τὰ γράμματα, ποῦ ἐγραψεν ὁ ἀγγελοῦς ἐ-
κεινὴ τὴν ἡμέρα, τάχα γιὰ τὴν Πόλι. «Τὸ
χερὶ χεῖρ' χειρότερο!» Τὰ εἶδαμε, μὰ, ὡς ἂν
ἀγράμματη ποῦ εἶμαι, δὲν τὰ διάβασα. Καὶ τί
νὰ τὰ διαβάσω, παιδί μου! Μήπως δὲν τὸ
βλέπουμε κάθε μέρα πῶς πηγαίν' ἡ Πόλι;
Καὶ ποῦ ἄλλοῦ δὲν ἦγάμε! Καὶ τί δὲν εἶ-
δαμε! Μὰ τώρα ποῦ ἐτελειώσαν, ἄρχισα πάλε
νὰ στενοχωροῦμαι. Γι' αὐτὸ ἔρχου κάθε μέρα
νὰ σὲ βλέπω, νάχῃς τὴν εὐχὴν μου, καὶ νὰ μὲ
λέγῃς δὲ καὶ ὅλα, πῶς πηγαίν' ἡ κρίσι μας.

[Ἐπειτα συνέχισα].

Γ. Μ. ΒΙΖΥΝΟΣ.

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ

[Μυθιστόρημα Ἀλεξάνδρου Πούσκιν].

Συνέχεια· ἰδί σελ. 686.

Η'.

Ἡ ἀπόδοτος ἐπισκεψίς.

Ἡ πλατεία ἠρημώθη. Ἰσταμὴν ἐν τῇ αὐτῇ
θέσει, διότι ἡ διάνοιά μου ἐκ τηλικούτων φο-
βερῶν συγκινήσεων διαταραχθεῖσα ἦτο ἀκόμη
θολωμένη.

Ἰδίως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μὲ κατεβασάνιζεν ἡ
ἀβεβαιοτήτης περὶ τῆς τύχης τῆς Μαρίας Ἰθα-
νόνας. «Ποῦ νὰ ἦναι; τί νὰ ἐγείνεν; ἐπρό-
φθασε νὰ κρυφθῇ; τὸ καταφύγιόν της νὰ ἦνε
ἀσφαλές;» Ὑπὸ τοιούτων δεινῶν συλλογισμῶν
κατατροχόμενος ὑπῆγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
φρουράρχου. Εἶδον δ' ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα τῆς
δηώσεως. Ἐδραὶ, τράπεζαι, σκευοθήκαι κεκαυ-
μέναι, τρυβλία συντετριμμένα, μεγίστη δ' ἀ-
ταξία πανταχοῦ. Ἀνέβην ταχέως τὴν μικρὰν
κλίμακα τὴν ἀγούσαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς
Μαρίας Ἰθανόνας, ὅπου πρώτην τότε φορὰν
εἰσῆλθον. Ἡ κλίνη αὐτῆς ἦτο ἀνατετραμμένη,

ἡ ἱματιοθήκη ἀνεωγμένη καὶ λεηλατημένη. Μία λυχνία ἔκαιεν ἀκόμη πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου, ἐπίσης κενῆ. Ἄλλ' εἶχον ἀφίση εἰς τὴν θέσιν τοῦ μικρὸν κάτοπτρον ἀνηρημένον μετὰ τῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου. Τί νὰ ἔγεινεν ἡ κατοικοῦσα τὸν ἀπλοῦν αὐτὸν καὶ παρθενικὸν θάλαμον; Φοβερά τις ἰδέα ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν μου. Ἐφανταζόμην τὴν Μαρίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ληστών. Βάρος δεινὸν ἐπλάκωσε τὴν καρδίαν μου, ἔχυσαν δάκρυα πικρὰ καὶ ἐν ὀδύῃ ἐκάλουν γεγωνυῖα τῆ φωνῆ τὴν ἀγκυπητὴν μου. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν θροῦς ἐλαφρὸς ἠκούσθη καὶ ἡ Παλάσκα, κἀτωχρός, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τῆς ἱματιοθήκης.

«Ἀχ! Πιότρ Ἀνδρέιτς, εἶπε συνάπτουσα τὰς χεῖράς της, τί ἡμέρα! τί τρομάρες ἐτραβήξαμε!»

— Ἡ Μαρία Ἰβανόβνα; ἠρώτησα ἀνυπόμονος· τί κάμνει ἡ Μαρία Ἰβανόβνα;

— Ἡ κυρὰ ζῆ, ἀπεκρίθη ἡ Παλάσκα· εἶναι κρυμμένη εἰς τὸ σπίτι τῆς Ἀκουλίνας Παμφιλόβνας.

— Εἰς τῆς παπαδιάς! ἀνέκραξα φρίττων. Ὑψιστε Θεέ! ἐκεῖ εὐρίσκειται ὁ Πουγάτσεφ. Ἐξώρμησα τοῦ δωματίου, κατῆλθον διὰ δύο ἀλμάτων εἰς τὴν ὀδὸν καὶ ἐκτὸς ἐμαυτοῦ ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ. Μακρόθεν δ' ἤκουσα ἀντηχοῦντα ἐν αὐτῇ ἄσματα καὶ κυχασμούς. Ὁ Πουγάτσεφ ἐγευματίζεν ἐκεῖ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἡ Παλάσκα μὲ εἶχε παρακολουθήσει. Τὴν ἔστειλα νὰ καλέσῃ κρυφίως τὴν Ἀκουλίαν Παμφιλόβναν. Μετὰ μικρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ἡ παπαδιά, κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ κενὸν φαλιδίον.

«Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ποῦ εἶναι ἡ Μαρία Ἰβανόβνα; ἠρώτησα μετ' ἀνεκφράστου ταραχῆς.

— Εἶναι πλαγιασμένη ἡ περιστεροῦλά μου, ἀπεκρίθη ἡ παπαδιά, εἶναι πλαγιασμένη ἔς τὸ κρεβάτι μου, πίσω ἀπὸ τὸν ξυλότοιχον. Ἀχ! Πιότρ Ἀνδρέιτς, ὀλίγον ἔλειψε νὰ συμβῆ μεγάλη συμφορὰ. Ἄλλὰ δόξα τῷ Θεῷ καλὰ τὴν ἐγγλυτώσαμε. Μόλις ὁ κακούργος εἶχε καθίσῃ ἔς τὸ τραπέζι, καὶ τὸ κακόμοιρο ἄρχισε νὰ στεναζέχῃ. Μοῦ ἐφάνη πῶς θὰ ἐτελείωνα ἀπὸ τὸν φόβον μου. Ἐκεῖνος τὴν ἤκουσε: «Ποῖος ἀναστενάξει ἔς τὸ σπίτι σου, γρηά;» Ἐπροσκύνησα μὲ μεγάλην ταπεινότητα τὸν ληστήν: «Ἡ ἀνεψιά μου, τσάρε, εἶναι ἀρρωστη, καὶ τὴν ἔχω ἔς τὸ κρεβάτι μία ἑβδομάδα τώρα. — Καὶ εἶναι νέα ἡ ἀνεψιά σου; — Νέα εἶναι, τσάρε. — Ἐλα, γρηά, δεῖξέ μου τὴν ἀνεψιάν σου.» Τὰ ἔχασα ἄλλὰ τί ἠμποροῦσα νὰ κάμω; «Ποῦ καλά, τσάρε ἄλλὰ τὸ κορίτσι δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ παρυσιασθῇ εἰς τὴν μεγαλειότητά σου. — Δὲν πειράζει, γρηά! πηγαίνω ἐγὼ καὶ τὴν βλέ-

πω.» Καὶ θὰ τὸ πιστεύσης; ὁ κακούργος ἐπῆγε πίσω ἀπὸ τὸν ξυλότοιχον. Παρεμέρισε τὸ παραπέτασμα τοῦ κρεβατιοῦ καὶ ἐκύτταξε μὲ τὰ ἄγρια μάτια του, ποῦ εἶναι ἅν τοῦ γερακιοῦ, καὶ τίποτε ἄλλο. Ὁ Θεὸς μᾶς ἤλθε βοηθός. Πιστεύεις πῶς περιμέναμεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ παπᾶς, νὰ πάθωμεν μαρτύρια; Κατ' εὐτυχίαν ἡ περιστεροῦλά μου δὲν τὸν ἐγνώρισε. Θεέ μου παντοδύναμε, τί πανηγύρια μᾶς ἤσαν! Καὶ μὲν Ἰβάν Κούσιτς, ποῖός θὰ τὸ ἐπίστευε; Καὶ ἡ Βασίλισσα Ἰεγορόβνα καὶ ὁ Ἰβάν Ἰγνάτιτς! Αὐτὸν πάλιν γιατί τὸν ἐακότωσαν; Καὶ σὰς πῶς σὰς ἀφῆσαν; Καὶ τί θὰ εἶπητε γιὰ τὸν Σδαμπρίνην, γιὰ τὸν Ἀλέξει Ἰβανίτς; Ἐστρογγυλόκοψε τὰ μαλλιά του καὶ νὰ τοσ τῶρα ποῦ μεθοκοπᾷ μ' αὐτούς. Εἶναι ἐπιτήδειος ἄνθρωπος, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν. Καὶ ὅταν ὠμιλοῦσα γιὰ τὴν ἀρρωστη ἀνεψιά μου, πιστεύεις πῶς μου ἔρηξε μία ματιὰ ἅν νὰ θελε νὰ μοῦ μπηξῆ ἔς τὰ στήθη τὸ μαχαίρι του. Καὶ ὅμως δὲν μᾶς ἐπρόδωκε. Τούλάχιστον γιὰ αὐτὸ ἄς τοῦ χρεωστοῦμεν χάρι!»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἠκούσθησαν αὐτοχρόνως κραυγαὶ τῶν οἰνοφλύγων συμποσῶν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ παπᾶ Γαρασίμ. Οἱ συμπόται ἐζήτουν οἶνον καὶ ὁ παπᾶς ἐκάλει τὴν σύζυγόν του.

«Γύρισε ἔς τὸ σπίτι σου, Πιότρ Ἀνδρέιτς, μοὶ εἶπε λίαν συγκεκινημένη. Καιρὸν δὲν ἔχω διὰ συνομιλίαις, ἔχω ἄλλη δουλειά, βλέπεις. Θὰ σ' εὔρη κάμμιὰ συμφορὰ ἂν πέσης πάλιν ἔς τὰ χέρια των. Ἐχε γειά, Πιότρ Ἀνδρέιτς, ὅτι εἶναι νὰ γείνηθαι ἴσως ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ νὰ μὴ μᾶς ἀφῆσῃ ἐρήμους.»

Ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως εἰσῆλθεν ἐγὼ δὲ καθουσα κάπως ἐπανῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου. Διερχόμενος διὰ τῆς πλατείας, εἶδον πολλοὺς Βασίλιν συνωθουμένους περὶ τὴν ἀγγλὸν ἵνα ἀφαιρέσωσι τὰ ὑποδήματα τῶν ἀπηγγουισμένων. Μετὰ πολλοῦ κόπου συνακράτησα τὴν ὀργήν, ὑφ' ἧς κατελήφθη καὶ ἦτις ἠσθανόμην πόσον ἀνωφελὲς ἦτο. Οἱ λησταὶ ἔτρεχον ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ ἐλεηλάτων τὰς οἰκίας τῶν ἀξιοματικῶν. Πανταχόθεν δ' ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν ὀργιαζόντων ἀνταρτῶν. Εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ὁ Σαβέλιτς μὲ συνήτησεν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου. «Δόξα τῷ Θεῷ, ἀνέκραξε ἰδὼν με, ἐφοβήθηκα μὴ σ' ἐξανάπιασαν οἱ κακούργοι. Ἀχ! πατέρα μου Πιότρ Ἀνδρέιτς, θὰ τὸ πιστεύσης; οἱ κακούργοι μᾶς τὰ πῆραν ὅλα τὰ ἐνδύματα, τὰ ἀσπρόρουχα, τὰ σκεῦά μας, καὶ τὰ πιάτα ἀκόμη! τίποτε δὲν μᾶς ἀφῆσαν! Ἄλλ' ἄς ἔχη δόξαν ὁ Θεός, ἀφ' οὗ τούλάχιστον σὲ ἀφῆκαν ζωντανόν! Μὰ ἐγνώρισες, αὐθέντα, τὸν ἀταμάν τους; ¹

1. Στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Κοζάκων.

— Ὅχι, δὲν τὸν ἐγνώρισα· ποῖος λοιπὸν εἶναι;

— Πῶς, πατέρα μου! ἐλησμόνησες τὸν μεθύστακα ποῦ σοῦ ἐσοῦφρωσε τὸ τοῦλοπι τὴν ἡμέραν τοῦ χιονοστροβίλου, τοῦλοπι ἀπὸ λαγοτόμαρο καὶ κατακαίνουργο μάλιστα; Καὶ αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος, ἐξῆλθεν ὅλας ταῖς βραφαῖς, ὅτε τὸ ἐφόρεσε.

Ἐμείνα ἐμβρόντητος. Ἡ ὁμοίότης τοῦ Πουγάτσεφ καὶ τοῦ ὀδηγοῦ μου ἦτο πράγματι καταπληκτικὴ ἐπὶ τέλους ἐπέσιθην, ὅτι ὁ Πουγάτσεφ ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος, καὶ τότε ἠδυνήθη νὰ ἐνοήσω τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμε, ἐθαύμαζον δ' ὑπερβαλλόντως τὸν παράδοξον σύνδεσμον τῶν γεγονότων. Ἐν παιδικὸν τουλοῦπι, δόθεν εἰς ἕνα τυχοδιώκτην μὲ ἐσωζεν ἀπὸ τὴν ἀγγλὸν καὶ εἰς μέθυσος περιτρέχων τὰ καπηλεῖα ἐπολιόρει φρούρια καὶ ἐκλόνει τὴν αὐτοκρατορίαν.

«Δὲν θὰ φάγῃς τίποτε; μοὶ εἶπεν ὁ Σαβέλιτς, ὅστις ἐνέμενε πιστὸς εἰς τὰς συνηθείας του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν ἔχομεν τίποτε ἔς τὸ σπίτι ἄλλὰ θὰ ψάξω παντοῦ καὶ θὰ σοῦ ἐτοιμάσω κατ' ἑμεῖς.»

Μεῖνας μόνος ἤρχισα νὰ σκέπτομαι. Τί ὠφειλον νὰ κάμω; Νὰ μὴ φύγω ἐκ τοῦ ὑποταχθέντος εἰς τὸν ληστήν φρουρίου, ἢ νὰ ταχθῶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ἐθεώρουν ὅμως ἀνάξιον ἀξιοματικοῦ. Τὸ καθῆκον μοὶ ὑπηγόρευε νὰ ὑπάγω καὶ νὰ παρουσιασθῶ ἐκεῖ, ὅπου ἠδυνάμην ἀκόμη νὰ φανῶ χρήσιμος εἰς τὴν πατριδα μου, ἐν ταῖς κρίσιμους περιστάσεσιν ἐν αἷς εὐρίσκετο. Ἄλλ' ὁ ἔρος μετ' ὄχι ὀλιγοτέρας δυνάμεως μὲ παρεκίνηε νὰ μείνω παρὰ τῇ Μαρίᾳ Ἰβανόβνα, ὅπως ὑπερασπιζόμεθα καὶ προστατεύω αὐτήν. Καίτοι δὲ προσεδόκων ἀναποδράστως προσεγγῆ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα ἠδυνάτου νὰ καταστειλῶ τὸν φόβον μου, ἀναλογιζόμενος τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐκτεθειμένος.

Τὰς σκέψεις μου ταύτας διέκοψεν ἡ ἔλευσις Κοζάκου, ὅστις ἦλθε δρομαῖος ὅπως μοὶ ἀναγγείλῃ, ὅτι ὁ μέγας τσάρος μὲ προσεκάλει ἐνώπιόν του.

«Ποῦ εἶναι; ἠρώτησα ἔτοιμος ὄν νὰ ὑπακούσω.

— Εἰς τὸ σπίτι τοῦ φρουράρχου, ἀπεκρίθη ὁ Κοζάκος. Μετὰ τὸ φαγητὸν ὁ πατέρας μας ὑπῆγε ἔς τὸ λουτρόν· τώρα ἀναπαύεται. Ἄ! ἀρχοντά μου, πῶς φαίνεται πῶς εἶναι μέγαν ὑποκείμενον κατεδέχθη νὰ φάγῃ δύο ὀλάκιαρα ψητὰ γουρουνόπουλα τοῦ γάλακτος καὶ ἔπειτα ἐμπῆκε ἔς τὸ ζεστότερον μέρος τοῦ λουτροῦ, ὅπου ἦτο τόση ζέστη, ὥστε οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Τσάρος Κουρότσκι ἠμποροῦσε νὰ βασταξῇ· ὁ Τσάρος, ποῦ λέτε, ἔδωκε τὸ σάρωμα εἰς τὸν Μπικμπάγεφ καὶ δὲν ἦρθε ἔς τὰ λογικά του, παρὰ ὅ-

ταν τοῦ ἐρηξῆσαν ἀπάνω του πολλοὺς κἀδους κρύο νερό. Τί νὰ σὰς πῶ, ὅλα τὰ φερσίματα τοῦ τσάρου εἶναι ἀρχοντικά... καὶ ἔς τὸ λουτρό, κατὰ πῶς λένε, ἔδειξε τὰ σημάδια ποῦ ἔχει, ἅν τσάρος ποῦ εἶναι· εἰς τὸ ἕνα του βυζι ἕνα ἀετὸν μὲ δύο κεφάλια, ἴσα μὲ ἕνα πετᾶν! καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν εἰκόνα του».

Δὲν ἔκρινα ἀναγκαῖον νάντεῖπω τῷ Κοζάκω, ἀλλ' ἠκολούθησα αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου, προσπαθῶν νὰ μαντεύσω τί τάχα μὲ ἠθέλεν ὁ Πουγάτσεφ, καὶ ὅποιον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεώς μας· οὐδεμίαν χρεία βεβαίως νὰ προσθέσω, ὅτι οὐδὲν αἰσιὸν προσηνίζόμην.

Ἐνώκτωνεν ἤδη, ὅτε ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου. Ἡ ἀγγλὸν μὲ τὰ θύματα αὐτῆς ὑψύτου μαύρη καὶ φοβερά· ὁ νεκρὸς τῆς δυστυχῆς συζύγου τοῦ φρουράρχου ἔκειτο ἐπὶ τὸ ἐξώθυρον, οὐ πλησίον ἐφρούρου δύο Κοζάκοι· ὁ ὀδηγὸν με εἰσῆλθεν ἵνα ἀγγείλῃ τὴν ἔλευσίν μου· ἐπιστρέψας δὲ παραχρῆμα μὲ εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον, ὅπου τὴν προτεραιαν ἀπεχειρέτισα τὴν Μαρίαν Ἰβανόβναν.

Εἰσελθὼν εἶδον θέαμα παράδοξον καὶ καινοφανές. Παρὰ τράπεζαν ἐπεστρωμένην, βρῆθουσαν δὲ φιαλῶν καὶ ποτηρίων, ἐκάθητο ὁ Πουγάτσεφ περιστοιχισμένος ὑπὸ δεκάδος Κοζάκων ὀπλαρχηγῶν, φορούντων σκούφους καὶ χρωματιστὰ ὑποκάμισα, ὧν διάθερμα μὲν ἦσαν ἐκ τῆς κραιπάλης τὰ πρόσωπα, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ πυρῶδεις. Δὲν εἶδον ὅμως ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς νεοφωτίστους τοῦ Πουγάτσεφ ὀπαδοῦς, τοὺς δύο προδότας, τὸν Σδαμπρίνην καὶ τὸν οὐριανθίλιν.

«Ἄ! ἄ, ἡ αὐθεντία σας εἰσθε, εἶπεν ὁ Πουγάτσεφ, ἄμα μὲ εἶδε. Καλῶς ὤρισατε. Τιμὴ εἰς σας καὶ θέσις εἰς τὴν τράπεζαν!»

Οἱ συνδαιτυμόνες ἐπυκνώθησαν, ὅπως μοὶ παραχωρήσωσι θέσιν· ἐκάθησα σιωπῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τραπέζης. Ὁ παρακαθήμενος, νέος Κοζάκος, ὠραίου ἀναστήματος καὶ εὐειδῆς, μ' ἐκέρρασεν οἰνόπνευμα, ἐγὼ ὅμως οὐδὲ εἰς τὰ χεῖλη προσήγγισα τὸ ποτήριον, ἀλλὰ παρετήρουν μετὰ περιεργίας τοὺς συνδαιτυμόνας. Ὁ Πουγάτσεφ ἐκάθητο ἐν τῇ τιμητικῇ θέσει, στηρίζων τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὸν μαῦρον πώγωνα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εὐρείας πυγμῆς του. Οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του, κανονικοὶ καὶ προσηνεῖς, οὐδὲν ἐνεῖχον τὸ ἄγριον καὶ ἀπεχθές. Συχνάκις ἀπηύθυνε τὸν λόγον πρὸς ἄνδρα τινὰ ὡσεὶ πεντηκοντούτην τὴν ἡλικίαν, ὃν ὅτε μὲν ἐκάλει κόμητα, ὅτε δὲ Τιμόφειτς, ὅτε δὲ μπάρμπακ. Πάντες προσεφέροντο πρὸς ἀλλήλους ὡς φίλοι καὶ σύντροφοι, οὐδαμῶς δ' ἐδείκνυον ἐξαιρετικὸν σέβας πρὸς τὸν ἀρχηγὸν των. Συνωμίλου περὶ τῆς πρώ-

1. Καλοῦσθον κερμάτιον πέντε καπιλιῶν.

νῆς ἐφόδου, περί τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ περί τῶν μελετωμένων στρατιωτικῶν κινήσεων. Ἐκαστος ἐκαυχᾶτο διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του, ἀνέπτυσσε τὴν γνώμην του καὶ ἀντέλεγεν ἐλευθέρως εἰς τὸν Πουγάτσεφ. Καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀλλοκότῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ ἀπερασίθη ἡ τοῦ Ὁρεμβούργου πολιτορκία, κίνημα παράτολμον, ὅπερ μικροῦ δεῖν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ὁρίσθη δὲ νὰ ἐκστρατεύσῃ τὴν ἐπαύριον.

Οἱ συμπόται ἐξεκένωσαν καὶ αὐτίς τὰ ποτήριά των, ἠγέρθησαν τῆς τραπέζης καὶ ἀπεχαιρέτισαν τὸν Πουγάτσεφ. Ἠθέλησα νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, ἀλλ' ὁ Πουγάτσεφ μοι εἶπε :

«Μεῖνε ἐδῶ, θέλω νὰ σοὶ ὁμιλήσω.» Ἐμείναμεν μόνοι. Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐτηρήσαμεν ἀμφοτέροι σιγὴν. Ὁ Πουγάτσεφ μὲ ἐκύτταζεν ἀτενῶς καμμύων ἐνίοτε τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν μετ' ἀπεριγράπτου ἐκφράσεως, πανουργίας καὶ χλεύης. Τέλος ἀνεκάγχασε μετ' εὐθυμίας τοσοῦτον εἰλικρινοῦς, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος παρατηρῶν αὐτὸν κατελήφθην ὑπὸ γέλωτος χωρὶς νὰ εἰξεύρω διατί.

«Τὸ λοιπὸν, ἄρχοντά μου, μοι εἶπεν, ὁμολόγησέ το εἰλικρινῶς πῶς σ' ἐπίσασε τρόμος, τὴν στιγμὴν ὅπου τὰ παλληκάρια μου σοὺ ἐπέρασαν τὴν θηλειὰ ἔς τὸ λαίμῳ; πιστεύω πῶς ὁ οὐρανὸς σοὺ ἐφάνη σφονδύλι. Καὶ χωρὶς ἄλλο θὰ χοροπηδοῦσες ἀμέσως εἰς τὸν ἄερα, ἂν δὲν εὐρίσκατο ὁ ὑπρέτης σου. Τὸν ἐγνώρισα ἀμέσως τὸν γερόστριγγλα. Αἶ καὶ ποῖος νὰ σὰς τὸ ἔλεγεν, ἄρχοντά μου, πῶς ὁ ἄνθρωπος ποῦ σοὺ ἐχρησίμευσεν ὡς ὀδηγὸς εἰς τὴν στέππην ἦτο ὁ μέγας τσάρος;»

Ταῦτα εἰπὼν προσέθηκε μετὰ σοβαρότητος, «Εἰς πολλὰ μοῦ ἔπταισες, ἀλλ' ἐγὼ σοὺ ἔδωκα χάριν, διὰ τὴν καλὴν σου ψυχὴν καὶ διότι μοῦ προσέφερες ἐκδούλευσιν τὸν καιρὸν ὅπου ἤμην ἠναγκασμένος νὰ κρύπτωμαι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου. Ἀλλὰ πολλὰ ἄλλα θὰ ἰδοῦν τὰ μάτια σου, καὶ ἄλλαις ἀμέτρηταις χάραις θὰ σοὺ κάμω, ὅταν πάρω τὸν θρόνον μου. Μοῦ ὑπόσχου ὅμως πῶς θὰ μὲ ὑπηρετήσῃς μὲ ζῆλον;»

Ἡ ἐρώτησις τοῦ κακούργου καὶ ἡ ἀναίδειά του μοὶ ἐφάνησαν τόσον κωμικά, ὥστε καὶ ἄκων ἐμειδίασα.

«Διατί γελᾷς; μὲ ἠρώτησε συνοφρωθείς: μήπως δὲν πιστεύεις, ὅτι εἶμαι ὁ μέγας τσάρος; ἀποκρίσου μοι εἰλικρινῶς.»

Ἐταράχθην. Ἡ συνείδησίς μου δὲν μοὶ ἐπέτρεπε νὰ ἀναγνωρίσω ἕνα τυχοδιώκτην ὡς αὐτοκράτορα, διότι μοὶ ἐφάνητο τοῦτο ἀσύγνωστος ἀνανδρία. Ἀλλὰ πάλιν νὰ τὸν ἀποκαλέσω ἀπατεῶνα κατὰ πρόσωπον ἦτο ὡς νὰ κατεδικάζον ἐμαυτὸν εἰς βέβαιον θάνατον· καὶ ἡ θυσία τὴν ὁποίαν ἤμην ἔτοιμος νὰ ὑποστῶ ὑπὸ τὴν ἀγχόνην, ἐνώπιον ὄλου τοῦ λαοῦ καὶ ἐν

τῇ πρώτῃ ὀρμῇ τῆς ἀγανακτικῆσεώς μου, μοὶ ἐφάνητο τότε ἀνωφελὲς κόμπασμα. Δὲν εἰξεύρον τί νὰ εἶπω. Ὁ Πουγάτσεφ ἀνέμενε τὴν ἀπάντησίν μου ἐν ἀγγίξῃ σιγῇ. Ἐπὶ τέλους (καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετ' ἐνδομύχου πάντοτε εὐχαριστήσεως) τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος κατίσχυσε τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, καὶ ἀπεκρίθην τῷ Πουγάτσεφ.

«Ἄκουσον, θὰ σοὺ εἶπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Σὲ βάλλω κριτὴν σὲ τὸν ἴδιον. Δύναμαι νὰ σὲ ἀναγνωρίσω ὡς τσάρον; εἶσαι ἐξυπνος ἄνθρωπος; θὰ καταλάβῃς τότε ἀμέσως πῶς ψεύδομαι.»

— Τίς λοιπὸν φρονεῖς πῶς εἶμαι;
— Ὁ Θεὸς μόνος τὸ εἰξεύρει· ἀλλ' ὅποιος δὴποτε καὶ ἂν ἦσαι παιζεις παιγνίδι πολὺ ἐπικίνδυνον.»

Ὁ Πουγάτσεφ ἔρριψεν ἐπ' ἐμοῦ βλέμμα ταχὺ καὶ ἐταστικόν.

«Δὲν πιστεύεις λοιπὸν πῶς εἶμαι ὁ αὐτοκράτωρ Πέτρος; Ἄς ἦναι ὅμως. Ἀλλὰ μήπως οἱ τολμηροὶ ἄνθρωποι δὲν ἐπιτυγχάνουσι τὸν σκοπὸν των; μήπως παλαιότερα δὲν ἐδασίλευσεν ὁ Γρίσκα Ὁτρέπιερ; Ἐγὼ ὅποιαν ἰδέαν θέλεις περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ μὴ μὲ ἐγκαταλίπῃς. Τί σὲ μέλει ἂν ἦναι αὐτὸς ἢ ἄλλος; Τὸ σκυλί ἐκεῖ ποῦ τρώγει γαυγίζει. Ὑπνρήτησέ με πιστῶς καὶ θὰ σὲ κάμω στρατάρχην καὶ πρίγκηπα. Τί λέγεις;

— Ὅχι, ἀπεκρίθην μετὰ στάθερότητος· εἶμαι εὐπατρίδης· ὠκίσθην πίστιν εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα τὴν αὐτοκράτειραν· δὲν δύναμαι νὰ σὲ ὑπηρετήσω. Ἄν πράγματι θέλῃς τὸ καλὸν μου στείλόν με εἰς τὸ Ὁρεμβούργον.»

Ὁ Πουγάτσεφ ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον.

«Ἄλλ' ἐὰν σὲ στείλω εἰς Ὁρεμβούργον, εἶπε, μοῦ ὑπόσχουσαι νὰ μὴ πολεμήσῃς ἐναντίον μου;

— Πῶς θέλεις νὰ σοὺ τὸ ὑποσχεθῶ; ἀπεκρίθην· τὸ εἰξεύρεις καὶ ὁ ἴδιος πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι εἰς τὸ χέρι μου. Ἄν λάθω διαταγὴν νὰ πολεμήσω ἐναντίον σου ὀφείλω νὰ ὑπακούσω. Εἶσαι ἀρχηγὸς τῶρα καὶ θέλεις ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔχεις ὑπὸ τὰς διαταγὰς σου, νὰ σὲ ὑπακούωσι. Πῶς ἔμπορῶ νάρνηθῶ ὑπηρεσίαν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας μου; Ἡ κεφαλή μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου· ἂν μὲ ἀφίσης ἐλεύθερον, εὐχαριστῶ· ἂν πάλιν μὲ θανατώσῃς, ὁ Θεὸς ἄς σὲ κρίνῃ· ἀλλὰ σοὺ εἶπα τὴν ἀλήθειαν.»

Ἡ εἰλικρινεία μου ἤρесе τῷ Πουγάτσεφ.

«Ἄς εἶναι, εἶπε, τύπτων διὰ τῆς χειρὸς τὸν ὤμῳ μου· ἢ τὴν τιμωρίαν, ἢ τὴν καλωσύνην πρέπει κανεὶς νὰ τὴν κάμῃ σωστήν. Πήγαινε ὅπου σοὺ ἄρέσει. Ἐλα αὐριον νὰ μὲ ἀποχαιρέτησῃς. Καὶ τώρα πήγαινε νὰ κοιμηθῇς, διότι ἐνύσταζα καὶ ἐγώ.»

1. Ὁ πρῶτος τῶν ψευδοδημητρίων.

Ἄρῃκα τὸν Πουγάτσεφ καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδόν. Ἡ νύξ ἦτο αἰθρία καὶ ψυχρά· ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες φέγγοντες λαμπρῶς, ἐφώτιζον τὴν πλατεῖαν καὶ τὴν ἀγχόνην. Τὰ πάντα ἤσυχα καὶ σκοτεινὰ ἐν τῷ λοιπῷ φρουρίῳ. Μόνον ἐν τῷ καπηλειῳ ὑπῆρχε φῶς καὶ ἠκούοντο ἐν αὐτῷ κραυγαὶ οἰνοπλύγων τινῶν. Ἐορῆσα ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως, αἱ θύραι καὶ τὰ παραθυρόφυλλα αὐτῆς ἦσαν κλειστά, ἡσυχία δὲ πλήρης ἐπεκράτει ἐν αὐτῇ.

Εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅπου εὗρον τὸν Σαβέλιτς ὀδυρόμενον διὰ τὴν ἀπουσίαν μου. Μαθὼν δὲ ὅτι μοὶ ἀπεδόθη ἡ ἐλευθερία ἐνεπλήσθη χαρᾶς.

«Δοξασμένον ἄς ἦναι τὸ ὄνομά σου, Θεέ μου! εἶπε ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Αὐριον μὲ τὰ χαράμματα θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ θὰ ὑπάγωμεν ὅπου μᾶς φωτίσῃ ὁ Θεός. Σοὺ εἰτοίμασα καὶ τι· φάγε, πατέρα μου, καὶ κοιμήσου ὡς τὸ πρῶτ' ἡσυχος ἄν τάρνακι.»

Τὸν ἠκούσα προθύμως καὶ δειπνήσας μὲ πολλὴν ὄρεξιν, κατεκλίθην ἐπὶ τοῦ πατώματος γυμνός, καταπεπονημένος τὸ τε πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα.

[Ἐστὶν συνέχεια].

**Π.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἐγκαινίζοντες τῇ εἰσηγησίᾳ τῆς διεθνήσεως τῆς «Ἐστίας» σειρὰν ἀρθριδίων, προθεμελίωσαν κυρίως νὰ μεταδώσωσι τῷ κοινῷ πᾶσαν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ βιομηχανίᾳ τελομένην πρόοδον, δι' ὀλίγων νομίζομεν καθήκον μὲς νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπικρατήσουσαν ἰδέαν. — Προαγγέλλομεν τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι θέλομεν ἀποφεύγει πᾶν τὸ ἀνιαρὸν ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ὅτι ἐπίσης δὲν θὰ δίδωμεν πᾶσαν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰ τέρφιν μόνον ἐνέχοντα. Σκοποῦμεν νὰ τηρήσωμεν τὴν μέσην ὁδόν, προσπαθοῦντες νὰ καταστήσωμεν διδακτικοὶ καὶ ὀφελίμοι.

Α'

Περὶ καπνοῦ.

Φορολογία καπνοῦ. — Προνόμιον τομῆς καπνοῦ. — Ἱστορία τοῦ μονοπωλίου ἐν Γαλλίᾳ. — Καταβάσεις καπνοῦ ἀπὸ τῆς ἐνάργεως τοῦ μονοπωλίου. — Καταβάσεις κατὰ τὸς διαφόρους μῆνας τοῦ ἔτους. — Ἐργοστάσια τῆς Γαλλίας. — Σχολεῖα ἐν αὐτοῖς. — Σχολὴ καπνομηχανικῶν. — Εἰσοδεία καπνῶν. — Κατασκευὴ τῶν διαφόρων καπνῶν, τοῦ ταμβάκου, τοῦ κομμένου, τῶν ποδῶν, τῶν σιγᾶρων. — Ἦθουσι οἱ καπνίζοντες εἰς τὰς διαφόρους χώρας. — Πόσι ἐν Ἑλλάδι. — Τί θὰ καπνίσωσι μετὰ τὸ πρόνομιον τῆς Κυβερτήσεως.

Σπανίως παρ' ἡμῖν δύναται τις νὰ ἐγγράψῃ ἐν ταῖς χρονικοῖς τῆς χώρας πρόοδον τινά. Ἐν τούτοις πρόοδος, καὶ σπουδαία μάλιστα εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φορολογία καὶ

τὸ πρόνομιον τοῦ Κράτους περὶ τομῆς αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ λειτουργοῦν ἐνταῦθα, σύστημα πρὸ αἰῶνων ὑπάρχον εἰς ἄλλα Κράτη, ὑποβάλλομεν ταῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἐστίας» τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τελοῦμενα ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ νῦν ἐν Γαλλίᾳ ἰσχύον σύστημα, καθ' ὃ τὸ μονοπώλιον τῆς τε κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τοῦ καπνοῦ εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ Κράτους, ἐθεμελιώθη κατὰ τὸ 1811. Κυρίως ὅμως εἶπεῖν, αὐτὸ τὸ Κράτος πρὸ πολλοῦ ἐνέμετο τὰς προσόδους τοῦ καπνοῦ, καθότι ἀπὸ τὰ 1674 μέχρι τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, τὸ Κράτος μόνον εἶχε τὸ πρόνομιον τῆς κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τῶν καπνῶν, παρεχόμενος ὅμως τοῦτο ἐπὶ ἐτησίᾳ τινὶ χορηγία εἰς ἐνοικιαστὰς. Ἡ χορηγία αὕτη, ἐνῶ κατὰ τὸ 1718 ἦτο μόνον 4 ἑκατομμύρια φράγκα, κατὰ τὸ 1790 ἔφθασεν εἰς τὸ ποσὸν 32 ἑκατομμυρίων ὅτε καὶ ἔπαυσε τὸ μονοπώλιον. Ποία ὅμως κυβερνήσις ἐγκαταλείπει τόσον εὐκόλως σπουδαίαν πηγὴν προσόδων; Ὅτε διατέλει ἐλευθέρῃ ἡ παραγωγή καὶ πώλησις τοῦ καπνοῦ, μεθ' ὅλας τὰς ἐπιβληθείσας φορολογίας ἐπὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, τὰ ἔσοδα οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὰ 16 ἑκατομμύρια· τὸ ἸΔ' μάλιστα ἔτος μόλις ἔφθασαν τὰ 14 ἑκατομμύρια. Κατὰ τὸ 1807 ἦσαν 13 ἑκατομμύρια. Ἐκ νέου λοιπὸν ἀποκατέστη τὸ μονοπώλιον, ἐπὶ σπουδαίᾳ ὀφελείᾳ τοῦ Κράτους.

Συμβουλευόμενοι τὴν στατιστικὴν βλέπομεν ὅτι ἡ ἐξόδευσις τοῦ καπνοῦ ἀπὸ τοῦ 1817-1877 ἠῤῥῆξεν ἀπὸ 12 ἑκατομμύρια εἰς 32 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων ἢ ἐξόδευσις δὲ πούρων καὶ σιγᾶρων, ἧτις ἦτον εἰς τὸ ποσὸν 4 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων. Ἡ πρὸς τὸν καπνὸν τάσις τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀναμφίρρηστος, καθ' ὅτι μεθ' ὅλην τὴν ὑψώσιν τῶν τιμῶν ἡ ἐξόδευσις ἐξακολουθεῖ αὐξάνουσα. Αἱ ἀκαθάρστοι πρόσδοι ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν 63 ἑκατομμύρια ἀνῆλθον εἰς 330, τὸ δὲ καθαρὸν κέρδος τοῦ Κράτους ἀπὸ 39 ἑκατομμύρια εἰς 260. Σήμερον δ' εἰσπράττει τὸ ταμεῖον ἀκριβῶς, τὸ δέκατον τῶν ἐτησίων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐκ τῶν καπνῶν. Ἐν τῇ στατιστικῇ παρατηροῦμεν τὸ ἐξῆς περιεργον: Διαρκούντος τοῦ ἔτους δὲν καπνίζει ὁ κόσμος μετὰ τῆς αὐτῆς ζέσεως. Κατὰ τὸν Δεκέμβριον μῆνα ἐξοδεύεται ὁ περισσώτερος καπνὸς καὶ τὰ πούρα. Ὀλιγώτερον δὲ καπνίζουσι κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα, τὰ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως ἔσοδα, ἄτινα κατ' ἐκαστὴν ἡμέραν τοῦ χειμῶνος ἀνέρχονται εἰς 920,000 φράγ. τὸ θέρος κατέρχονται εἰς 820 χιλ. Πρὸς τούτοις δὲ παρατηρεῖται ἐλάττωσις τις ἐν μηνὶ Μαρτίῳ κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, καθὼς κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν. Ἐκ τῆς στατιστικῆς ταύτης δὲν δύναμεθα ἀρὰ γε νὰ ἐξαγάγωμεν ὅτι τὸ

κάπνισμα παριστᾶ τὴν κατάστασιν τῆς δημοσίου υγείας ἐν τινι ἐποχῇ καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιρρείας τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ;

Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι ἤδη 19 ἐργοστάσια καπνοῦ καὶ 29 ἀποθήκαι. Ἐκαστον ἐργοστάσιον κατασκευάζει κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως 1,500,000 χιλιόγραμμα, ἀπασχολοῦν πλείους τῶν 100 ἐργατῶν. Τὸ μεγαλειότερον μέρος τῶν ἐργατῶν ἐνασχολεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πούρων καὶ τῶν σιγάρων, τοῦτο δ' ἀνήκει εἰς τὸ θῆλυ γένος, καθότι ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ εὐκαμψίαν τῶν δακτύλων, καὶ ἐπιτηδειότητα μεγάλην, προσόντα γυναικεία.

Διὰ τὸ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ καπνοῦ ἐνασχολούμενον προσωπικόν, ἡ κυβέρνησις ἔχει λάβει μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι εὐμερείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Πρὸς τοῦτο ἐν ἐκάστῳ ἐργοστασίῳ συνέρχεται ταμεῖα συντάξεως διὰ τοὺς ἐγγηράσαντας ἐν τῇ ἐργασίᾳ, συγχρόνως δὲ καὶ σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργαζομένων παιδιῶν, διότι πλείστα τοιαῦτα ἐργάζονται. Κατὰ τὸ 1877 πλέον τῶν 3500 παιδῶν ἐφοίτων εἰς τὰ τοιαῦτα σχολεῖα.

Οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ μηχανικοὶ τῶν ἐργοστασίων τοῦ Κράτους εἶναι ὅλοι ἀρχαῖοι μαθηταὶ τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς. Τὸ ἐν Παρισίοις ὑφιστάμενον σχολεῖον τῶν καπνῶν διδάσκει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὰς ἀναγκαίας τοῦ ἐπαγγέλματος γνώσεις, καθὼς καὶ χημείαν καὶ μηχανικήν. Ἐκ τοῦ φυτορίου τοῦτου τῶν νέων μηχανικῶν ἐξῆλθον σπουδαιότατοι ἄνδρες. Μαθητῆς ταύτης ἦτον ὁ περίφημος Le Verrier, καὶ ὁ κ. Rolland, γενικός διευθυντῆς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὁ κ. Schleezing, εἰς τῶν καλλιτέρων Γάλλων χημικῶν, καὶ ὁ κ. Teissereng de Port, ἀρχαῖος ὑπουργός τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἀποστέλλονται οἱ καλλίτεροι τῶν μαθητῶν εἰς Ἀβάνην καὶ Κούβαν, ἵνα ἀγορεύωσιν ἐπιτοπίως τὴν ἀναγκαίαν πρὸς κατασκευὴν πούρων ποσότητα τῶν καπνῶν.

Κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀφῆν τὰ φύλλα τοῦ καπνοῦ¹ διαφέρουσι μεγάλως. Ἄλλα μὲν εἶναι λεπτὰ καὶ μελανὰ, ἄλλα δὲ παχέα καὶ ἀδρᾶ.

1. Ὁ καπνὸς ἀνήκει φυτολογικῶς εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, εἰς ἣν καὶ τὰ γεώμηλα. — Εἶναι δηλ. εἶδος τῶν Σολανοειδῶν, κατάγεται δ' ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Εἰσῆχθη εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλλων κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα. Ἰωάννης Νικότ, πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Λισβῶνῃ, ἔφερεν αὐτὸν πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1559. Ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων παρεδέξατο τὸ φυτὸν ὡς ἰατρικὴν βοτάνην. Ὅτι κατὰ πρῶτον ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἐκαλεῖτο «Νικοτιανή, χάρτον τῆς βασιλείσεως, ταμβάκος». Οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς ἐδίδαξαν τοῖς Εὐρωπαίοις τὸ κάπνισμα καὶ τὴν μάσησιν τοῦ καπνοῦ. Ἐν Εὐρώπῃ δὲ ἐγεννήθη ἡ ἔξις τῆς διὰ τῆς βίβης ἀναρροφήσεως τοῦ ταμβάκου.

Εἰς 19 νομοὺς τῆς Γαλλίας καλλιεργεῖται ὁ καπνός.

Ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα καὶ ἡ καλλιέργεια ἐπιρραζοῦσι σπουδαίως τὴν ποιότητα τοῦ καπνοῦ. Ποικίλη δ' εἶναι ἡ σύνθεσις αὐτοῦ. Ὁ καπνίζων ἀγνοεῖ πόσας καὶ ὁποίας οὐσίας ἐνέχει ὁ καπνός. Ἐκτὸς τῆς νικοτίνης, ἣτις δίδει εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν, καὶ διαφόρων ἄλλων ἐλαίων μεταδιδόντων αὐτῷ τὸ ἀρώμα, ὁ καπνός περιέχει ὀξέα, μηλικόν, κινρικόν, πηκτικόν, ὀξικόν, βητινάς, ζυλίνην, νιτρικόν ὀξύ, χλωρίον, ἄσβεστον, πόντασσαν καὶ ἄμμωνίαν. Τὸ ἐν αὐτῷ ποσὸν τῆς νικοτίνης ἀνέρχεται ἀπὸ 0-9 τοῖς ἑκατόν. Ἡ δὲ τέφρα περιέχει 0-4 τοῖς ἑκατόν ἀνθρακικὴν πόντασσαν. Καπνὸς περιέχων πλείω τῶν 3 τοῖς 100 νικοτίνην δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς κάπνισμα, διότι εἶναι πικρός· δὲν καίεται ἐπίσης εὐκόλως ὅταν δὲν περιέχει ἀρκετὴν ποσότητα ἀλάτων πόντασσης. Κύριον διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ καλοῦ καπνοῦ εἶναι, ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη ἀνάλογος ποσότης νικοτίνης καὶ ἡ ἐν τῇ τέφρᾳ ὑπαρξίς ἀνθρακικῆς πόντασσης. Διὰ τὸν πρὸς τράβηγμα ταμβάκου, ἐπιζητεῖται μόνον τὸ ποσὸν τῆς νικοτίνης.

Συλλεγόμενα καὶ ἀποξηραίνόμενα εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τοῦ καλλιεργητοῦ τὰ διάφορα φύλλα, προσδένονται 25-50 ὁμοῦ εἰς μικρὰς δεσμίδας καλουμένας κοινῶς καλοῦπια¹. Ὅταν τὰ καπνοδέματα φθάσωσιν εἰς τὰ ἐργοστάσια, διαλέγουσι τὰ φύλλα διὰ τὰς διαφόρους χρήσεις τοῦ καπνοῦ, καὶ διὰ μηχανῆς τινος ἀναπληροῦσιν τὸν καπνιστὴν βεβαίουται, ἡ πρὸς καῦσιν ποιότης τῶν φύλλων· μετὰ τοῦτο ἀρχεται ἡ κυρίως ἐργασία τῆς παρασκευῆς.

Εἰς τὴν δημοσίαν κατανάλωσιν ὁ καπνὸς χορηγεῖται πρῶτον τετρημμένος ἢ ταμβάκος, δεύτερον διὰ μάσησιν, τρίτον κεκομμένος καὶ τέταρτον εἰς σχῆμα πούρων καὶ σιγάρων.

Ὁ ταμβάκος παρασκευάζεται ἐκ φύλλων περιεχόντων μεγάλην ποσότητα νικοτίνης· τοιοῦτος καπνός εἶναι ὁ τῆς Βιργινίας, καὶ τῶν γαλλικῶν νομῶν τοῦ Βορρᾶ, Ille et Vilaine, Lot-et-Garonne, Lot, κτλ. Τὸ μίγμα βρέγεται δι' ἀλμυροῦ ὕδατος ἐντὸς μηχανῆς. Τὸ ἐν τῷ ὕδατι προστιθέμενον ἄλας παρεμποδίζει τὰς ἀτάκτους ζυμώσεις. Μετὰ τοῦτο τὰ φύλλα κόπτονται διὰ μηχανῆς· ἐν διαστήματι μίξας ὄρας κόπτονται εὐκόλως 800 χιλιόγραμμα καπνοῦ, ἅτινα περισυνάγονται εἰς ἰδιαιτέραν ἀθουσαν. Ἐκεῖ ἐπέρχεται ἡ ζύμωσις, ἐπιστατοῦσιν ὅμως ἵνα μὴ ἡ θερμοκρασία ὑπερβῇ τοὺς 80 βαθμοὺς, διότι τότε μέρος τῆς νικοτίνης καταστρέφεται καὶ ὁ καπνὸς καθίσταται ὀξείνους ὡς ἐκ τῆς μεγάλης παραγωγῆς ὀξικῆς ὀξέως.

1. Τοιαύτη τις ὀνομασία δίδεται ἐν Θεσσαλίᾳ.

Μόλις μεθ' ἑξ μῆνας ὁ καπνὸς ἀποκτᾶ τὰς ἀναγκαίας ιδιότητας ὅπως τριβῆ εἰς ταμβάκον. Ἡ ἐργασία αὕτη τελεῖται ἐντὸς μύλων ὁμοίων σχεδὸν πρὸς τοὺς μύλους τοῦ καφέ. Ὁ τετρημμένος καπνός, ἀφοῦ βραχῆ τίθεται ἐκ νέου ἐντὸς μεγίστων ζυλίνων δωματίων, περιεχόντων 25-30,000 χιλιόγραμμων, ἐνθα ὑποβάλλεται εἰς δευτέραν ζύμωσιν καὶ γεννᾶται ἐν αὐτῷ ἡ ιδιότης ἐκείνη, ἡ ἀναγκαζούσα τοὺς ἐραστὰς τοῦ ταμβάκου νὰ λέγωσι καλεῖ ὁ ταμβάκος. Ἡτις προέρχεται ἐκ παραγωγῆς ἄμμωνίας. Ὁ ταμβάκος μένει ἐκεῖ ἐν ἑτορ, ὅπως καταστῆ ἀλκαλικός.

Μετὰ τὸ τέλος ὁ ταμβάκος τίθεται εἰς πίθους, ἐνθα συμπιέζεται μηχανικῶς· ἀφοῦ δὲ διαμείνῃ ἐκεῖ ἑτέρους δύο μῆνας, δίδεται πρὸς πώλησιν. Τοιαύτη τις εἶναι ἐν συντομίᾳ ἡ ἱστορία μίξας πρέζας ταμβάκου. Πόσαι δυσκολίαί πρὸς παραγωγὴν ἐνός πατριόματος!!!

Ὁ πρὸς μάσησιν καπνὸς καταναλίσκεται μόνον ὑπὸ τῶν ναυτῶν. Πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ γίνεται χρῆσις τῶν πάντων, τεμαχίων φύλλων, μίσχων καὶ νευρώσεων τῶν φύλλων (κοτσανίων). Τὰ φύλλα πλέκονται ἐν εἰδει σχοινοῦ, εἴτε διὰ τῆς χειρὸς εἴτε μηχανικῶς. Ἐκ τῶν νευρώσεων κατασκευάζουσι δεσμίδας, ἀς ὑποβάλλουσιν εἰς ὑδραυλικὴν πιεστικὴν μηχανὴν ὅπως ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτῶν τὸ ὑπερβάλλον τοῦ ζυμοῦ. Μεθ' ὃ πωλοῦνται!

Ἡ παρασκευὴ τοῦ πρὸς κάπνισμα καπνοῦ, καίτοι οὐχὶ τόσον μακρὰ ὡς ἡ τοῦ ταμβάκου, ἀπαιτεῖ ἐπίσης σπουδαίαν μερίμναν. Κόπτονται πρῶτον τοὺς μίσχους τῶν φύλλων, κατόπιν βρέγεται ταῦτα μεθ' ὕδατος 28 τοῖς 100 ἀλμυροῦ, οὐχὶ διότι ὡς πρὸς τὸν καπνὸν τοῦτον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ζύμωσις, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ταύτης. Βρέγουσι μόνον καὶ μόνον τὸν καπνόν, ὅπως εὐκόλυνωσιν τὴν μηχανικὴν ἐργασίαν. Μεθ' ὃ κόπτεται ὁ καπνός ἐν μηχανισμοῖς, ἐν αἷς ἡ μάχαιρα εἶναι θεθειμένη ὡς ἡ τῆς λαϊμητόμου, ἐπὶ σύστου κινουμένου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ὁ κοπεῖς καπνός φεύγει ὅπως ἀφαιρεθῆ ἡ ὑγρασία αὐτοῦ, πρὸς δὲ ὅπως τὰ τεμάχια καταστῶσιν οὐλα. Ἄλλοτε τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξετέλουν οἱ ἐργάται, ἐφρυγόν δὲ τὸν καπνόν ἐπὶ τετρημένων μεταλλίνων δίσκων, ὁμοίων τῶν ἐν χρήσει πρὸς ψήσιμον τῶν κασάνων. Οἱ παραγόμενοι ὅμως δηλητηριώδεις ἄμμωνιακοὶ ἀτμοὶ ἐπέφερον ἀσφυξίαν τοῖς ἐργάταις· διὰ τοῦτο ὁ κ. Rolland ἐρεῦρε μηχανισμόν διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τυχῶν ὡς ἐκ τούτου τοῦ βραβείου Monthyon ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐν τῷ φρυγάνῳ μεγίστη δίδεται προσοχὴ ἵνα μὴ ἡ θερμοκρασία ὑπερβῇ τοὺς 100 βαθμοὺς, διότι τότε ὁ καπνός λαμβάνει γεῦσιν δυσάρεστον, ὡς ἂν νὰ ἐξήρχετο ἐκ κλιβάνου.

Ἐκ τοῦ φρυγάνου ὁ καπνός μεταφέρεται εἰς ζηραντήριον, συνιστάμενον ἐκ μεγίστου ζυλίνου κυλίνδρου, ὅστις περιστροφόμενος ἀπλλάσσει αὐτὸν τῶν κόνων. Μεθ' ὃ ἀφίεται κατὰ μεγάλας ποσότητας ἐπὶ δύο μῆνας. Τὸ ἀρώμα του ἐκεῖ ἀναπτύσσεται. Μετὰ ταῦτα παραλαμβάνεται ὑπὸ τῶν τοποθετούντων ἐντὸς τῶν χαρτίνων δεμάτων, κτλ. Ἡ ζύγισις καὶ τοποθέτησις τοῦ καπνοῦ τελεῖται διὰ μηχανῶν πλέων.

Μετὰ τὸν κεκομμένον καπνόν ἐρχονται τὰ πούρα! Ταῦτα κατασκευάζονται διὰ τῆς χειρὸς μόνης. Μέχρι τοῦδε δὲν εὐρέθη μηχανὴ ἢ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐργασίαν τῆς ἐργάτιδος. Τὰ μηχανικῶς κατασκευαζόμενα πούρα δὲν καπνίζονται σχεδόν. Ἐκαστον πούρον σύγκειται ἐκ τριῶν μερῶν· πρῶτον τοῦ ἐσωτερικοῦ, συνισταμένου ἐκ μικρῶν τεμαχίων φύλλων τιθεμένων τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, τὸν ὑπομαρδύρα, φύλλον ἐκ καπνοῦ περιβάλλον τὸ ἐσωτερικόν· τέλος τὸ ἐξωτερικόν ἐνδυμα τὸ περίξ τοῦ πούρου τιθέμενον καὶ κλειδὸν ἐρημητικῶς τὴν ἐπιφάνειαν. Καλὴ ἐργάτις κατασκευάζει εἰς διάστημα δέκα ὥρων 150 - 300 πούρα κατὰ τὸ σχῆμα. Παραλαμβανόμενα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἐργατῶν τὰ πούρα τίθενται εἰς ζηραντήρια, μεθ' ὃ διαλεγόμενα τίθενται εἰς χαρτῖνα δέματα ἢ κυτία. Ἡ τιμὴ τοῦ πούρου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Ποικίλλει μεταξὺ 5 λεπτῶν καὶ 1,50 φράγκου. Ἡ ποιότης αὐτοῦ προέρχεται ἐκ τῆς συνθέσεως, τῆς εὐκόλου καύσεως τοῦ φύλλου, τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς ἐργασίας. Τὸ πούρον δὲν πρέπει νὰ εἶναι μῆτε λίαν σφιγμένον μῆτε μαλακόν· πρέπει νὰ εἶναι πληρωμένον ὁμογενῶς καὶ καλῶς περιτετυλιγμένον.

Μετὰ τὰ πούρα ἐναπομένει νὰ γράψωμεν τινα περὶ τῶν σιγάρων. Ταῦτα, ἥδη ἐπίσης κατασκευάζονται ὑπὸ μηχανῶν, ὅπως δῆποτε ὅμως μεγαλητέρα ἀποδίδεται ἀξία εἰς τὰ διὰ μόνης τῆς χειρὸς κατασκευαζόμενα.

Μηχανὴ κατασκευαζούσα σιγάρα εἶναι πράγματι πρότυπον μηχανῆς εὐαισθητοῦ, λεπτῆς καὶ λίαν εὐφυῶς διεργουμένης. Ὁ καπνίζων παρασκευάζει τὸ σιγάρον του ὡς ἐξῆς: περιτυλίσει ἀνελίσσων διὰ τῶν δακτύλων ἐντὸς φύλλου σιγαροχάρτου τὸν καπνόν, κολλᾷ τὸ φύλλον καὶ κλείει τὰ ἄκρα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐργάζεται καὶ ἡ μηχανή.

Ἡ ἐργάτις καθήκει παρὰ τὴν συσκευὴν, ἣτις μόλις εἶναι μεγαλειτέρα βαπτικῆς μηχανῆς. Ἡ ἐργασία τῆς συνίσταται εἰς τὸ νὰ τοποθετῆ τὸν καπνόν καθ' ὁμοειδῆ στρώματα ἐπὶ μικρᾶς μεταλλικῆς τραπέζης. Ἡ μηχανὴ κινουμένη διὰ τοῦ ὕδατος ἐργάζεται αὐτομάτως. Ἀφ' ἐνός εἰσέρχεται ὁ καπνός εἰς τὴν συσκευὴν, ἀφ' ἑτέρου ἐξέρχονται τὰ σιγάρα, ἅτινα μόνον τίθενται κατὰ ταξιν ἐντὸς κυτίου. Οὕτως οὐ-

δεις δύναται νὰ παραπονεθῆ ὅτι τὸ σιγάρον διήλθε διὰ πολλῶν χειρῶν πρὶν ἢ καπνισθῆ. Συνσταίνουσι μάλιστα εἰς τὰς ἐργάτιδας ἢ ἀποφεύγωσιν ὅσον τὸ δυνατόν νὰ ἐγγίξωσι τὸν καπνόν, φόβῳ μὴ ἀφαιρέσωσι μέρος τοῦ ἀρώματος αὐτοῦ. Αὕτη δὲν ἐγγίζει τὸν καπνόν τοῦ Guibek, οὗτινος τὸ χιλιόγραμμαμ στοιχίζει 45 φράγκα, ἢ μὴ μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ὀνύχων καὶ μετ' ἀληθοῦς σεβασμοῦ.

Ἦδη ἂν τις τῶν ἀναγνωστῶν ἐπιθυμῆ νὰ μάθῃ τίς ἐκ τῶν λαῶν καπνίζει πλεονέτερον, ἰδοὺ ἀριθμοὶ τινες, δεικνύοντες τὴν κατανάλωσιν ἐκάστου ἀτόμου εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Ἐν Αὐστρίᾳ 1 χιλιόγραμμαμ 48. Οὐγγαρία 0,87. Γαλλία 0,89. Ἰταλία 0,708. Γερμανία 1,83. Ἀγγλία 0,600. Ῥωσία 0,600. Ἡνωμένοι πολιτεῖαι 1,600. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἀμερικὴ κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν. Ἐν Ἑλλάδι, ἄγνωστος εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ ποσότης ἢ κατανάλισκομένη ὑφ' ἐκάστου ἀτόμου, ὅπως δὴποτε ὁμως ἔνεκα κλιματολογικῶν λόγων, παραδεχόμεθα ὅτι δὲν εἶναι μεγάλη.

Οἱ παρακολουθήσαντες μέχρι τέλους τὴν περιγραφὴν, θέλουσι πεισθῆ ποῖα μηχανήματα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐργαστάσιον ἄξιον τοῦ ὀνόματος, συγχρόνως δὲ πόσας προφυλάξεις πρέπει νὰ λαμβάνωνται περὶ καπνοῦ μέλλοντος οὐχὶ νὰ πωλῆται τμηματικῶς, ὡς νῦν ἐν τῇ ὑφισταμένῃ ἐλευθερίᾳ, ἀλλ' ἐντὸς δεσμίδων χαρτίνων, ἐν αἷς ἐπὶ πολὺ θὰ διαμείνῃ χρόνον. Δὲν ἔχω τὴν ἀτυχίαν νὰ καπνίζω· προαγγέλλω ὁμως τοῖς ἐρασταῖς τῶν καλῶν καπνῶν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ καπνίζωσι καπνόν εἰς κόριν.

** Δ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Μεταξὺ νεονύμφων :

— Καὶ τώρα, Νικολάκη μου, 'πές μου, ἢ νέα αὐτῆ ζωῆ τοῦ ἐγγάμου δὲν σὲ στενοχωρεῖ καθόλου;

— Ὅχι, σὲ βεβαιῶ, ἀγαπητῆ μου.

— Ἐφροβήθηκα μήπως καὶ αἰσθάνεσαι πόθον πρὸς τὸν πρῶτόν σου ἐλευθέρου βίον.

— Ἐγὼ! Τί λές, καλέ; Τόσον ὀλίγον ἀναζητῶ τὴν πρώτην μου ζωὴν, ὥστε εἴαν ἀπέθνησκες σήμερα, αὐρίον ἀμέσως θὰ ξαναπαντρευόμουν!

***

Ἡ κυρία Ζ* κατηχεῖ τὸν νεκρόν κ. Β*.

— Ἀκουσε, ἀγαπητῆ μου. . . εἶνε καιρὸς νὰ νυμφευθῆς. . . Ἡξέυρεις πολὺ καλά ὅτι ἐκεῖ θὰ καταλήξῃ τὸ πρᾶγμα.

— Ἐ καὶ τί με τοῦτο! . . . λέγει ὁ Β*. Ἐπειδὴ τάχα ἠξέυρω ὅτι ὀφείλω νὰ ἀποθάνω μιὰ μέρα, δὲν ἔπαται ἐκ τούτου ὅτι πρέπει καὶ νὰ αὐτοχειρισθῶ τὸ ταχύτερον!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ ἄνθρωπος κυρίως εἶπεν εἶνε ἄγριον θηρίον, αἰμοχαρὲς θηρίον. Γνωρίζομεν αὐτὸν δεδαικασμένον καὶ ἐξημερωμένον, ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ, ἣν ὀνομάζομεν πολιτισμόν. Καταλαμβανόμεθα δὲ ὑπὸ φρίκης ὡσάκις συμβῆ νὰ εὐρεθῶμεν πρὸ τυχαίας τινὸς ἐκρήξεως τῆς φύσεώς του. Ἀλλ' ἄς καταπέσωσιν οἱ μοχλοὶ καὶ αἱ ἀλύσεις τῆς ἐννόμου τάξεως, ἀδιάφορόν πως, ἄς ὑψώσῃ κεφαλὴν ἢ ἀναρχία, καὶ τότε βλέπομεν τί ἐστὶν ἄνθρωπος! (Schopenhauer).

Ἡ καλλιτέρα προσπάησις εἶνε ἡ εἰλικρίνεια.

Ὁ συντομώτερος τρόπος πρὸς ἐκτέλεσιν πολλῶν ἔργων εἶνε ἡ κατὰ τάξιν ἐκτέλεσις αὐτῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βερολίῳ πρόκειται νὰ ἰδρυθῆ Ἑταιρία, ἣς σκοπὸς ἔσται ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν διδαγμάτων τῆς νέας Φυσιολογίας περὶ διατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου χάριν τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν ἐργατῶν. Πρὸς τοῦτο θέλει ἰδρύσει ἐστιατόρια καὶ καφετεῖα, ἐν οἷς ὁ ἐργάτης νὰ εὐρίσκῃ ἐξάριτον καὶ θρεπτικὴν τροφήν ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος· ποτόν δὲ θὰ δίδεται τοῖς προσερχομένοις καφὲς καὶ κακάο. Ἐν ἀρχῇ θέλουσιν ἀνοιχθῆ τρεῖς τοιαῦτα ἐστιατόρια, εἰς τρεῖς διαφόρους συνοικίας τοῦ Βερολίνου.

***

Κατὰ τὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐπὶ τῶν προνομίων ἐπιτροπῆς ἐν Λονδίῳ αἱ αἰτήσεις πρὸς παραχώρησιν προνομίων ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1882 συνεποσώθησαν εἰς 6,241· ἐδόθησαν δὲ τοιαῦτα 4,337, ἐξ ὧν 77 κατόπιν ἠκυρώθησαν, καθόσον αἱ λαβόντες τὴν παραχώρησιν δὲν ἐξετέλεσαν τὰς προδιαγεγραμμένας αὐτῶν ὑποχρεώσεις.

***

Οἱ καθ' ὅλην τὴν γῆν σιδηρόδρομοι ἔχουσι μῆκος 253.000 χιλιόμετρα. Ἐκ τούτων 113,000 χιλιομέτρων, ἦται τὰ 44 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου, ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

***

Κατὰ τινὰ ἐφημερίδα τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἀνήλθεν εἰς 536 ἑκατομμύρια, ὁλόκληρον δὲ εἶνε πρῶτον ἐκουσίῳ ἐράνων τῶν κατοίκων. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ τρίτον περιποῦ διατίθεται ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν ἔργων, τὸ δ' ὑπόλοιπον χρησιμοποιεῖται πρὸς διατήρησιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἱερέων.